Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

1890 - 6. september - 1965

AKTIESELSKABET

BANKEN FOR VORDINGBORG OG OMEGN

1890
6. SEPTEMBER
1965

PROVINS-TRYKKERIET 1965

INDHOLD

Som byen så ud, da banken blev til	9
Så blev banken oprettet	23
Og byen voksede, mens banken hjalp til	29
Generalforsamlinger og bankrådsmøder	41
Vordingborg, når banken fylder 100	47
Oversigt over bankens virksomhed	51
Banken i en nøddeskal	52
På falderebet	60

FORORD

I anledning af at Banken for Vordingborg og Omegn den 6. september 1965 kan fejre 75 års jubilæum har bestyrelsen ladet udarbejde efterstående jubilæumsskrift, der skildrer bankens og Vordingborg bys udvikling gennem de 75 år.

Bankens 25 og 50 års jubilæer blev ikke festligholdt, idet disse fandt sted henholdsvis under første og anden verdenskrig.

Med udgivelsen af dette festskrift vil bestyrelsen bringe bankens aktionærer og kundekreds en tak for udvist tillid og trofasthed mod den lokale bank gennem årene. Det er bestyrelsens håb, at banken som hidtil gennem de 75 år også fremover må kunne yde en indsats til gavn for byens og egnens befolkning.

Vi håber, at festskriftet, der er udarbejdet af journalist Fritz Andersen, Vordingborg, vil blive læst med interesse og glæde af bankens mange venner.

Harald Larsen.

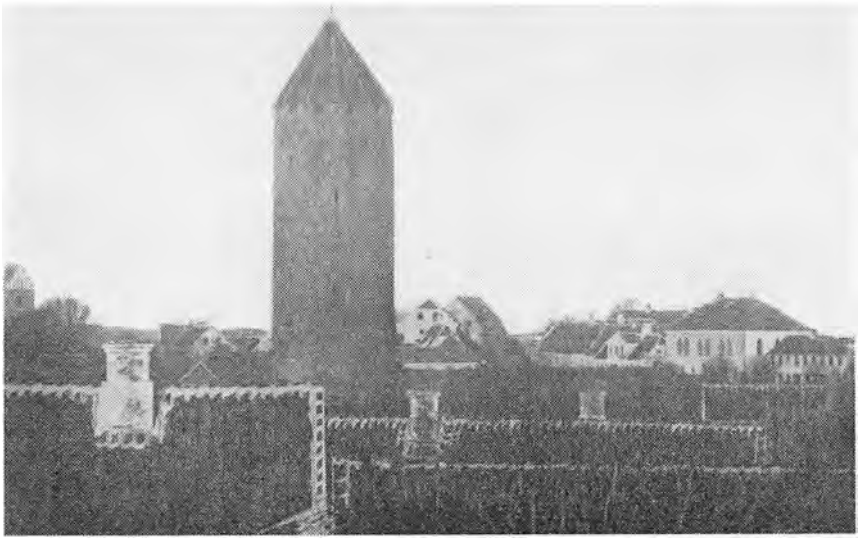

Som byen så ud, da banken blev til

„Naar man nævner Vordingborg, kommer man straks til at tænke paa det store runde Taarn, som staar der og knejser over alle de lave Huse ligesom en lang Mand midt i en Flok Børn". Sådan indleder *Chr. Winther* sin kendte fortælling om de to peblinge, der gik på duejagt i Gåsetårnet, og beskrivelsen er såre betegnende for byen, som den så ud i 1890, da Banken for Vordingborg og Omegn startede sin virksomhed under meget beskedne former i gården til ejendommen Algade 71. Denne beretning skal netop handle om, ikke alene hvordan byen så ud, men også hvordan den levede og åndede i 1890, og dengang fandtes kun ganske få større huse, hvormed menes huse på mere end én etage. Der var rådhuset, som var opført i 1843—45, apoteket, som apoteker *Mads Graae Aarsleff* havde ladet opføre i 1826, sparekassens ejendom, som sparekassen i 1869 havde købt af amtsforvalter *Alberg*, Borgerstiftelsen, som var opført i 1854, Teknisk skole, som håndværkerforeningen lod opføre netop i året 1890, Oddfellow-bygningen, hvor der dengang var

posthus og toldkammer, trælasthandelens bygning, Algade nr. 59, hvor købmd. *Stie Bruun* havde sit store kornmagasin, og Tømmerups cigarfabrik, der lå ved siden af rådhuset, hvor nu Brugsens supermarked er. Her arbejdede forøvrigt en tid den senere mangeårige statsminister *Th. Stauning* i sit fag som cigarmager. Omme ved Kirketorvet lå kirken, den ny realskole og den nuv. dommerbolig, og så var der jo nok et par stykker til rundt om i byen, som vi har glemt.

Når man kan sige, at Chr. Winthers beskrivelse også i nogen grad passer på byen af i dag, skyldes det udelukkende Gåsetårnets høje beliggenhed, for i de 75 år, der er gået siden 1890, er der bygget mange højhuse og andre bygningsværker, som i højde kan konkurrere med tårnet. På grund af den høje beliggenhed har der altid boet mennesker her, sålænge der har levet mennesker i det land, vi nu kalder Danmark. Fund af køkkenmøddinger på stedet har vist, at det ikke drejer sig om tilfældige picknick-gæster, men om renovation efter mange mennesker gennem mange år. Menneskene har villet bo her, fordi de på dette højdedrag har følt sig trygge. De lå helt eller næsten helt omgivet af vand, øer og holme, og fra deres høje stade har de haft den bedst mulige udsigt over såvel land som sø, således at de i god tid har været advaret, hvis fremmede nærmede sig. Såsnart de tekniske hjælpemidler har tilladt det, har der på denne plads været rejst vagttårne i træ — de såkaldte varder, der har givet byen sit navn. Dette er ikke en hypotese, idet man ved udgravninger har fundet adskillige beviser for disse trætårnes tidligere eksistens. De var forløbere for den stolte borg, hvis ruiner er Nordens største og byens afgjort bedste turist-attraktion. Man kan også sige, at stedet her hurtigt begyndte at spille rollen som Sjællands sydligste vagthund, — og det skal have været nogle grimme fyre, der boede dér syd på .....

Men vi skal frem til år 1890, hvor byen talte 3188 sjæle og så langt fra havde den udstrækning, som den har i dag, idet den på alle sider var omkranset for ikke at sige omklamret af Vordingborg landsogn. På den anden side jernbanebommene var der lidt huse og et par landbrug ud ad Næstvedvej. Der var lidt bebyggelse ved jernbanestationen, der lå, hvor nu Fred. Sommers æskefabrik findes. Endvidere var der lidt huse i Baisstræde, Torvestræde (der i fordoms tid hed Rakkerstræde), Kirkestræde, Strandgade, Krægestræde og på Glambæksvej og Ridderbanken (Riddergade). Så var der nogle få huse på Københavnsvej, og bygrænsen gik lige gennem den ejendom, der i dag hedder Københavnsvej nr. 8. Datidens ejer var i den mærkelige situation, at han selv kunne vælge, om han ville bo i byen eller landsognet. Det var blot et spørgsmål om i hvilken ende af huset, han placerede sit soveværelse.

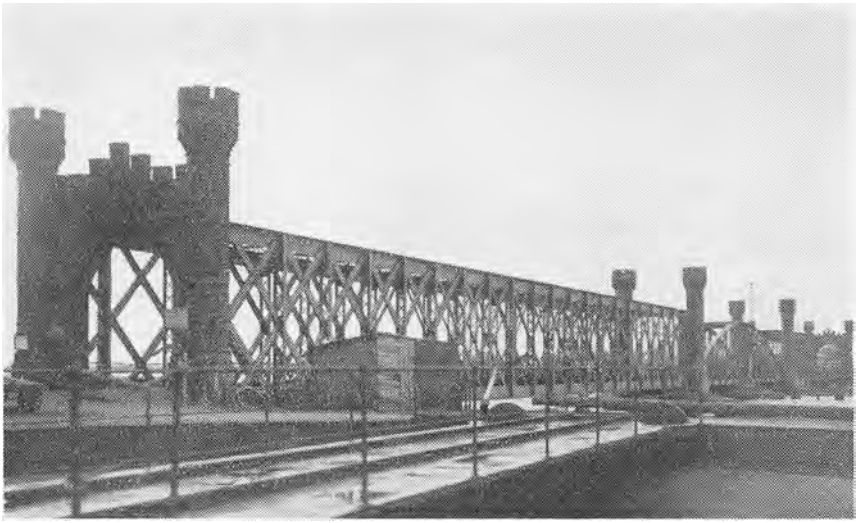

Den første Masnedsund—Masnedø bro, hvis midterfag under Storstrømsbro-arbejdet af en løbsk damper blev løftet af sine „hængsler". Der blev da bygget en interimistisk træbro, som klarede trafiken så godt, den kunne, til den nuværende bro var færdig

Denne del af byen var kort sagt identisk med Algade, og den gik til Nyrådsporten, der ikke altid har været et fiktivt begreb. Her har ligesom ved byens øvrige indfaldsveje været en port og en accisebod, hvor de varer, og det drejede sig hovedsagelig om landbrugsvarer, der indførtes i byen, blev fortoldet. Det har forøvrigt været en tid fuld af smuglerier og bestikkelser af det særdeles dårligt aflønnede toldpersonale.

Der lå lidt huse ved Kirkeskoven, og de havde kun køreforbindelse med omverdenen enten ad en smal vej langs jernbanen eller ad Lindevej, der dengang kun var en markvej.

Masnedsund og Ore hørte også til byen, og her havde få år i forvejen kun ligget ganske få huse, men bygningen af Masnedsund jernbanestation i 1870, af den første Masnedøbro i 1883 (den betegnedes iøvrigt som verdens ottende vidunder) og anlægget af færgehavnen på Masnedø havde sat liv i byggeriet i denne bydel, og gavnligt herfor havde det været, at man til udstykning havde frigjort garnisonens eksercerplads, der lå umiddelbart nord for havnen. 4. eskadron af 4. dragonregiment, der havde haft kaserne, hvor nu trælasthandelen ligger, havde i 1866 forladt byen, der nu og indtil videre skulle klare sig uden at være garnisonsby, hvad den aldrig havde prøvet før.

Yderligere havde det sat liv i byggeriet, at Masnedsund Andelssvineslagteri på initiativ af landboforeningerne i Sydsjælland og på Møn var blevet opført i 1889. Dengang havde folk jo intet andet befordringsmiddel end „apostlenes heste", så det gjaldt om at komme til at bo så nær ved arbejdspladsen som muligt. I 1890 talte Ore og Masnedsund 225 skatteydere, så det var blevet en bydel, man regnede med.

Under Vordingborg kommunes administration hørte også den sydlige side af Nyråd gade, som af en hidtil uopklaret grund og vistnok af *Erik af Pommern* havde erhvervet købstadrettigheder. I 1890 gjaldt de såkaldte læbæltebestemmelser, der til beskyttelse af byernes næringsliv fastslog, at der i en afstand af ca. 11 km fra byernes midte ikke måtte indrettes offentlige butikker. Man så da i Nyråd det mærkelige syn, at der i så godt som alle husene i gadens sydlige side (købstaden) var indrettet forretninger, mens der i nordsidens huse (landsognet) aldrig fandtes en eneste. Nå, læbæltet blev snart torpederet af de såkaldte husholdningsforeninger, de senere brugsforeninger, der jo ikke var offentlige og således unddrog sig de strenge bestemmelser.

Omkring 1890 skrev forfatteren *Carl Ewald,* som ofte gæstede byen, fordi han var gift med en søster til forlængst afdøde snedkerm. Carl Hansens hustru, Algade 53, følgende om Vordingborg:

„Engang i gamle Dage var Vordingborg en Hob af Hytter om en mægtig Kongeborg. Nu er Borgen snart sagt det samme. Borgen er kun en Ruin, men den skønneste vi ejer. Den er ligefuld det mærkeligste i Byen, og Byen er kun Hytter den Dag i Dag. Fra Jernbanestationen kryber den eneste Gade af Sted, lang og solbar og kedsommelig, trættende at gaa i, altid tom for Mennesker. Det er, som den paa sine Steder sukker over sin egen lange Kedsommelighed, standsende og grundende over, om det nu ikke kunde være nok.

Og der er vist ikke ti to-etagers Huse i hele Byen.

Fredag og Lørdag er Torvedag, men Torvet er tomt som paa Ugens andre Dage. Nu og da holder der en Vogn udenfor Sparekassen eller Apotheket, men ellers kommer der ingen Bønder til Byen, de har formodentlig ikke fundet Gæstfrihed nok i Vordingborg. Rundt om har de lagt en kvælende Ring af Forbrugsforeninger, og Vorherre maa vide, hvordan Købmændene i den lange Gade klarer sig.

Embedsmændene faar deres Ting fra København, 5 Tog holder daglig ved den lille Station. Bare Iltoget bruser forbi.

Man hjælper sig ved Byttehandel. Snedkermesteren laver Skrædermesteren et Bord og faar i Stedet en Frakke. Købmanden faar en Disk for Urtekræmmervarer. Man bander over Tidernes Sløjhed, og ligeledes Politikken bliver

Algade set fra Slotstorvet

ønsket derhen, hvor Peberet gror, fordi den har stillet Land og By i saa skarp en Modsætning. Thi Vordingborg er Hr. Estrups troeste Sted paa Sjælland.

Vordingborg er en synkende By. Iltoget gaar dens Dør forbi. Vordingborgerne spadserer gerne til Masnedsund, naar de skal med Tog til Hovedstaden. Og ved Masnedsund Banegaard holder Hotellernes Vogne.

Havnen er stille og fredelig, som de dødes Hav. Alle Dampskibe gaar til Masnedsund. Kullene losses ved Masnedsund. Midt ude i Vordingborg Havn ligger en sunken Lystbaad med Rælingen over Vandet. Ingen tager den op, den er ingen i Vejen.

Kun hvis Vordingborg kan kravle langs den lige, støvede Landevej ned til Broen, der bærer Berlinertoget over det smalle Sund, saa er den reddet fra Forglemmelsens Dyb, der gaber rundt om den, ellers er den fortabt, berøvet sin Bondehandel, sat udenfor Nummer af den Forbindelse imellem København og Verdens Hovedstad ved Spreefloden. Det nytter ikke, dens Købmænd og Bagere skyder til Fuglestangen i Kirkeskoven tre Søndage i Træk. Hvem der saa bliver Fuglekonge, det bliver ikke Byen til ringeste Gavn. Det hjælper ikke, at Skydeselskabets ny, grønne Silkefane bæres gennem Byen til Musik af seks Brødre. De kan ikke blæse Liv i den lange, døde Gade. Bare i Masnedsund bor der Frelse.

Men der er smukt i Vordingborg, rundt om den er der friske, grønne Skove. Rosenfeldt paa den ene Side. Iselingen, Marienlyst og Vintersbølle paa den

anden Side. Men skønnest er der paa Ruinerne, hvor Gaasetaarnet rager rav-ret i Vejret og ser haanligt ned paa Landsbykirken og Hytterne ved sin Fod.

Vordingborgs Inderbugt ligger som en fredelig Indsø — lukket ud mod Stranden af Oringe Landtange.

Gaasetaarnet og Oringe — det er Vordingborg."

Carl Ewald har sikkert haft et par meget mørke briller på, da han den dag skrev om byen, eller også har han ved l'hombre'en hos svogeren aftenen i forvejen haft særlig dårlige kort. Vi skal i alt fald i det følgende søge at tegne et lidt lysere billede af den fordoms kongestad, og vi vil begynde med at se lidt på byens styrelse, der dengang var lagt i een mands hånd. *Rasmus Severin Friderichsen* forenede i een person ved kongelig udnævnelse de tre embeder som borgmester, politimester og dommer, og det er blevet sagt, at han tog sit embede som et kald fra oven. Han følte sig som byens faderlige leder og førte sig med megen værdighed, der ikke lod nogen tvivl tilbage om, at man her stod overfor en kapacitet. Alligevel vil overleveringen vide, at hans person var omgivet af megen respekt, ærbødighed og endog kærlighed fra alle sider. En af hans ideer var, at hvad der end skete, måtte skatteprocenten ikke stige, hvilket måske ikke just var fremmende for byens udvikling, men selvfølgelig blev påskønnet af borgerskabet, der kunne glæde sig ved en skatteprocent, der aldrig nåede over 3 — siger og skriver tre. Det var tider!

Når denne værdige mand med sin guldknappede stok skred hen ad gaden, veg alle ærbødigt til side, og selv byens spidser undså sig ikke for at træde ned i rendestenen, hvor de vendte front og underdanigt afleverede deres reverens for byens ukronede konge. Redaktør *R. F. Andersen,* der netop var blevet redaktør af „Dagbladet", der som „rebellerne"s organ af mangen borger betragtedes som et særdeles suspekt foretagende, har fortalt, at han en gang havde tilladt sig en lille kritisk notits om byens styrelse. Dagen efter mødte han borgmesteren på gaden, og for at undgå et pinligt møde, gik han over på det andet fortov, men borgmesteren fulgte med, og idet han tog synderen i frakkeopslaget sagde han:

„De med Deres Skriverier tror, De kan løbe fra mig; men det kan ingen, Hr. Redaktør!"

For rigtig at fatte denne repliks tyngde skal man vide, at redaktør Andersens forgænger, redaktør Lyngby, for sine skriveriers skyld havde måttet opholde sig nogen tid bag arrestens gitterværk. Daværende overlærer i Masnedsund skole *L. P. Poulsen* har fortalt, at hans ansættelse ved Vordingborg kommunes skolevæsen foregik sålunde: Han præsenterede sig på byfogedkontoret, hvor borgmesteren efter en kort samtale sagde:

Den statelige kusk, Anders Hansen, med kareten foran statshospitalets hovedbygning, som er den eneste fredede ejendom i Vordingborg kommune

„Jeg kan godt lide Dem. De kan begynde i Morgen".

Borgmesterens residens var på hjørnet af Algade og Torvestræde, hvor nu fa. Sophus Jensen & Søn findes. I ejendommen var indrettet plads til de ridende gendarmer, der sørgede for ro og orden, og der var tillige staldplads til deres heste. Landet levede i alvorlige tider. Det regeredes med hård hånd af den reaktionære konsejlspræsident *J. B. S. Estrup* om ikke på anden måde så ved hjælp af provisoriske love, d.v.s. love, der ikke var vedtaget på tinge. Hans hårdhed overfor den demokratisk indstillede del af befolkningen havde affødt den såkaldte riffelbevægelse, hvori navnlig bønderne deltog. De var ikke til sinds sådan uden videre at give de menneskerettigheder fra sig, som de langt om længe havde opnået. Gendarmerne var et vigtigt led i lovens opretholdelse, og selvom disse gendarmer var ildeset mange steder på grund af deres vilkårlige og ofte brutale fremfærd, gik dagliglivet forbavsende let og gnidningsløst — vi danske har alle dage været et så tålmodigt folkefærd, at selv en engel må misunde os. Byen regeredes altså fra borgmestergården, men der fandtes dog et folkevalgt byråd på 9 medlemmer nok mere af navn end af gavn.

I 1889 var en ny realskolebygning blevet opført på Kirketorvet, hvor der mange år tidligere på den anden side af torvet havde ligget en latinskole. I realskolen måtte borgerne betale for deres børns undervisning, men så demo-

kratisk indstillet var institutionen dog, at der blev ydet rabat for flere børn fra samme familie. Ønskede man gratis undervisning af børnene, henvistes man til borgerskolen, der lå, hvor nu biblioteket er indrettet, eller til den lille skole på Ore, der dog allerede i 1891 blev afløst af den nuværende Masnedsund skole. Men altså allerede blandt børnene blev skillelinien i det lille bysamfund markeret. Af skoler fandtes desuden Brynes pigeskole, Algade 22, Kanstofs pigeskole, Algade 50[1], og frk'nerne Strøms pigeskole i baghuset til Algade 86, men disse pigeskoler sang deres svanesang. Efter at den ny realskole var bygget, blev det nemlig coutume for det bedre borgerskab ikke alene at sende deres drenge men også pigebørnene i realskolen. Desuden fandtes et par småbørnsskoler, og den ene var indrettet i kælderen i den gamle museumsbygning og den anden i Strandgade nr. 32. Denne skole lå jo i et fiskerkvarter, og det varede ikke længe, før den i daglig tale kun hed „Hyttefadet". Forøvrigt flyttedes den senere til Valdemarsgade 25. Vordingborg seminarium var blevet oprettet i 1881 af en kreds af lærere på realskolen som et *„Cursus for vordende Lærere"*, og det var begyndt med een elev. I 1890 havde seminariet lokaler i den nuværende dommerbolig, men flyttede samme år til teknisk skole, og den ene elev havde formeret sig ganske bravt.

De kommunale værkers funktioner var stærkt begrænsede, idet der kun fandtes et gasværk. Oringe hospital (Statshospitalet) var 1858 blevet oprettet på landsognets grund, og det var for at imødekomme et ønske fra denne for byen så betydningsfulde institution, at byen i 1866 havde bygget sit gasværk. Oringe var begyndt med 120 patienter, men var nu udvidet, så der var plads til 500. Opførelsen af gasværket havde selvfølgelig medført, at byen i den mørke tid af døgnet blev oplyst af gasblus, uden at disse dog i nogen måde virkede blændende. Det skal have været en eftertragtet stilling at være lygtetænder, d.v.s. manden, der med sin med krog forsynede stok sørgede for gadelygternes tænding og slukning. Også i mange private hjem havde gassen specielt til kogebrug vundet indpas. Mens Oringe hospital fik sin vandforsyning fra Hulemosesøen ved Nyråd, måtte vordingborgenserne klare sig med brønde, som var gravet rundt om i gårde og haver. Der fandtes også offentlige brønde, således på Slotstorvet ved Mørkebergs ejendom, udfor Bio, på Kirketorvet og i Algade udfor nr. 58 og udfor, hvor Boulevarden senere blev brudt igennem.

Men mærkeligt nok fandtes der en telefoncentral, der på privat initiativ var blevet anlagt i 1885, og som i 1889 sågalt havde fået forbindelse med hovedstaden.

Byens trafik satte ikke myndighederne grå hår i hovedet, og hele parkeringsspørgsmålet ordnedes let og smertefrit af hotellerne og de store købmands-

Til venstre det gamle sprøjtehus med en af de gamle gaslygter. Bemærk den offentlige vandpost til højre

gårde. Al trafik foregik med hestekøretøj og om vinteren i kane, hvis man da ikke spadserede. Cyklerne var så småt begyndt at vise sig i bybilledet, og det havde affødt en paragraf i politivedtægten, der lød sålunde:

„Kørsel med Bicykler er kun tilladt paa Kørebanen, ikke paa Fortoug eller Gangsti, altsaa heller ikke i de offentlige Anlæg.

Saadan Kørsel skal foregaa med fornøden Forsigtighed. De ommeldte Befordringsmidler skal altid være forsynede med en stærk lydende Klokke og efter Mørkets Frembrud med en tændt Lygte.

Naar en Cykelrytter indhenter en Befordring eller Rytter, maa han ikke ride forbi, forinden han har forvisset sig om, at Kusken paa denne eller Ryttcren er bekendt med hans Nærværelse."

En bil havde man sikkert aldrig set i Vordingborg af 1890, men de skulle snart vise sig, og det medførte en endnu skrappere politivedtægt, og chefredaktøren for et af de lokale blade forlangte i krasse vendinger, at der indførtes den bestemmelse, at en mand med en klokke, når stærkt bebyggede steder passeredes, skulle gå foran bilerne og stadig bruge klokken. Allerede i 1870 var jernbanen ført frem til Vordingborg og Masnedsund. I 1883 var Masnedøbroen kommet og samtidig færgelejet på Masnedø og i Orehoved. I 1886 førtes banen videre over Falster til Gedser med overfart til Tyskland. Fra Masned-

sund havn, der tilhørte staten, var der postbåd til Stege, ligesom der sejlede gods- og passagerdamper til København.

Algade var brolagt med toppede brosten såvel selve kørebanen som fortovene, og *H. C. Andersen* siger i sin „Rejse gennem Danmark", at brostenene i Vordingborg hovedgade er så toppede, at det hurtigt var blevet smør, om man kørte en junge mælk gennem byen. Det må siges at være et held for damerne, at stilethæle ikke var på mode dengang. De havde ikke gået mange skridt, før de var faldet og havde brækket et ben, og det var endnu mindre morsomt i 1890, end det er i dag. Nok havde byen en slags sygehus på Ridderbanken, hvor der nu er indrettet pensionistboliger, men der var intet faglært personale. Patienterne måtte i hestekøretøj føres den 4 mil lange strækning ad meget dårlige veje til sygehuset i Næstved. Man har ikke tal på, hvor mange blindtarmsbetændelser, der på denne rumletur er blevet til bughindebetændelse med påfølgende dødsfald, men deres tal skal være legio.

Byens kloakering var meget ringe, og det var meget små rør, der førte gadernes og husenes regnvand ned bag haverne, hvor det løb ud i en åben grøft. Her stod det stille eller også flød det stille som Don på sin vej ned til noret, der ikke uden grund i daglig tale kaldtes Skidtnoret. Ved særlig hæftige regnskyl kunne kloaken slet ikke tage vandmasserne, og det varede ikke længe, før gaden stod under vand, og de rendestensbrætter, der skulle lette ud- og indkørslerne til ejendommene, flød snart rundt som små tømmerflåder, og det var en ren svir for datidens raske drenge.

For børnene var der ikke alle de adspredelser, der er i dag, og organiseret sport kendte man ikke; men drengene havde selv fundet en vintersport, og det var at „stå på meder" d.v.s. på mederne af de kaner, der forlod byen. Det hed så: „Må vi svippe med" (der mentes antagelig en sviptur), og så gik turen i susende fart hen ad landevejen, og selvom der ingen huller kom i lydmuren, har børnene jo sikkert syntes, at farten var ligefrem svimlende. Man løb på isflager eller man „sjumpede" d.v.s. løb på usikker bølgende is. Vankede der en våd sok eller endnu mere vådt, blev man „hængt til tørre" på gasværket til megen moro for arbejderne, der dog tog meget diskret på tingene og aldrig sladrede til forældrene. Det var jo nemlig for børnene bare at lystre, ellers vankede der en over nakken. Deres tidsalder var endnu ikke kommet, men der var fut i dem, og det var almindeligt, at drengene samledes i bander efter bykvarterer eller skoler, og det kom ofte til rene bråvallaslag banderne imellem, og så vankede der brådne pander.

Som omtalt blev hestevognene opstaldet enten på hoteller eller i en af de mange købmandsgårde, og de tilrejsende, hovedsagelig bønder fra omegnen,

Før omlægningen af kloaken var denne scene almindelig efter heftige regnskyl

kunne så nyde deres medbragte mad og dertil vankede i købmandsforretningerne, der havde spiritusbevilling, gratis øl og snaps til maden.

Det var ikke fordi, snapsen var dyr på restauranterne heller. Købte man en spisning, fulgte snapsen gerne gratis med, eller også betalte man 10 øre for den første snaps og kunne så derefter drikke gratis ad libitum. Der var to hoteller nemlig Jernbanehotellet (hotel Prins Jørgen) og hotel Valdemar, og der var et utal af beværtninger — langt flere end der er i den i dag langt større by — og disse glædens templer — der blev drukket bravt dengang — hed i daglig tale „Nr. 1", „Bagslaget", „Madam Brask", „Skansen", „Det blaa Øje", „Maven" og „Det skæve Hjørne". I det hele taget var der rig lejlighed til at forsyne sig med den billige spiritus (der senere, da der blev tale om beskatning, kom til at hedde „den fattige mands snaps"), for butikkerne holdt åbent 16—18 timer i døgnet med en lille indskrænkning om søndagen.

Skulle nu en fører af et hestekøretøj have fået lidt for meget under vesten — og det hændte jo — var det ingen alvorlig affære. Hesten eller hestene kendte vejen, og når kusken vågnede af sin rus, holdt han hjemme på sin egen gårdsplads, og hvor nævenyttige gendarmerne ellers kunne være, skrive rapport

om en slig bagatel, nedlod de sig under ingen omstændigheder til. Men det skal siges, at var værtshusene meget stærkere besøgt dengang end nu, så gælder det samme kirken, som var et vigtigt led i borgernes liv, og præsten kom aldrig til at prædike for tomme stole.

Ruinterrænet var, hvor det ikke frembød et komglomerat af murbrokker, enten udlagt til græsning eller også var det udlejet til haver f. eks. til den navnkundige „Sara", og i disse haver kunne byens folk så hente deres grøntsager til en billig penge. På græsmarkerne sørgede både heste og køer for at holde plantevæksten i ave, og selv i Voldgraven ud mod Algade, der ikke var fyldt med vand dengang, græssede dyrene. Der var vand i den lille voldgrav ved Gåsetårnets fod, og den blev flittigt benyttet til vanding af heste og køretøjer. Om aftenen var ruinterrænet et sted, hvor godtfolk ikke kunne være bekendt at komme, men bedre tider var på vej, idet Nationalmuseet i 1889 havde bevilget de første penge til udgravninger og forskønnelse af de gamle stolte fortidsminder.

Af større virksomheder fandtes i 1890 kun garveriet, slagteriet, jernstøberiet, trælasthandelen, Axels sodavandsfabrik og et teglbrænderi, men vi skal se lidt nærmere på de mennesker, der befolkede denne lille provinsielle idyl, hvor man lig en anden Tornerose blot ventede på at blive vækket af prinsens kys — man kom ikke til at vente forgæves.

En yndet fornøjelse var det at gå ned til stationen ved ankomsten af de mest benyttede tog, og så betragtede man passagererne, der stod af og på, og man har jo så sikkert haft rig anledning til gisninger om, hvor de pågældende nu skulle hen, og hvor de kom fra, og det har jo sikkert givet anledning til yderligere kommentarer.

Man må dog ikke tro, at folk ikke morede sig dengang. Det gjorde de netop i halvfemserne. 6—7 gange om året afholdtes de store markeder, og de udartede altid til særdeles muntre og bramfri folkefester, hvor man kun var tørstig, hvis man ingen penge havde. Foreningslivet trivedes frodigt. Både handels-, håndværker- og landboforeningen eksisterede dengang, og desuden fandtes en del foreninger med hovedsagelig selskabeligt formål. Det gamle Fugleskydningsselskab, der var oprettet i 1788, holdt sine årlige skydninger i Kirkeskoven med megen festivitas, og der indlededes altid med march med stort orkester gennem byen. Blev skytterne tørstige under affyringen og ladningen af de store muskedonnere — og det blev de — var der ikke langt til pavillonen, der var blevet opført i 1872 formedelst en udgift på 3700 rdl. Skydningen kunne godt vare i flere dage, for brystpladen *skulle* skydes ned, men man kunne også være sikker på, at en flok drenge sørgede for, at nyheden om, hvem der var blevet

Byens østre del set fra Nordhavnen. Savmøllen lå i Riddergade nr. 13

årets fuglekonge, med lynets hast blev spredt over byen. Det var årets store begivenhed i den lille by. Men de arme beboere i og ved Masnedsund havde det slet ikke rart på en fugleskydningsdag, hvor de store blykugler summede dem om ørerne. Der fandtes også en borgervæbning i uniform, som trak op ved festlige lejligheder og også selv kunne holde selskabelige sammenkomster. Dens egentlige formål var dog at være med til opretholdelsen af ro og orden ved fester, ildebrande o.s.v.

De politiske partier Venstre og Højre (og Socialdemokratiet i støbeskeen) stod meget stejlt overfor hinanden, og Højre holdt sine grundlovsfester m.v. i Kirkeskovspavillonen, mens Venstre holdt til i Bjærgemarksskoven. På valgdage appellerede kandidaterne til vælgerne fra en för tilfället på Kirketorvet opbygget estrade, og da hele kredsen kun kunne stemme i Vordingborg, fandt der en større invasion af omegnens beboere sted, og vogn efter vogn rullede ind over byens toppede brostene. Det var almindeligt, at de større arbejdsgivere på landet den dag kørte for deres arbejdere, og de havde på valgstedet rig lejlighed til at observere, om arbejderne nu også stemte på højre, som de havde fået ordre til derhjemme. Den hemmelige afstemning var endnu ikke opfundet.

Iøvrigt var befolkningen delt i et kastevæsen med knapt så skarpe skel som det indiske. Nederst på ranglisten kom arbejdsmanden og håndværkssvenden.

Derefter fulgte den jævne borgerstand, hvorefter kom den velstillede del af borgerskabet, og endelig på det lille samfunds top fandt man akademikerne med toldforvalter, stationsforstander og postmester og som topfiguren på kransekagen selvfølgelig borgmesteren med den guldknappede stok. For at fuldstændiggøre dette billede af datidens klasseinddeling bør man også medtage landadelen, altså omegnsgodsernes herskaber, der ved passende lejligheder gæstede byen i deres imponerende ekvipager. Da bukkede alle — også borgmesteren.

For småfolk var tidens løsen en lang arbejdsdag og en lille løn, som ganske naturligt satte nøjsomheden i højsædet. En sådan situation var almindelig: børnene (og dem var der mange af, 5-6-7-8 stk. var det almindelige) stod søndag morgen opstillet på rad og række, og så skridtede far fronten af, idet han overrakte hver enkelt en 2-øre af et godt hjerte og en slunken pengepung. Børnenes øjne skinnede omkap med den blanke toøre, for de vidste, at de her kunne frådse, som de ville, uden senere at skulle stå til regnskab for snolderiet. Når så toøren var brugt, ja, så var det næsten ikke til at udholde ventetiden til næste søndag. Men en ny tid var på vej. Bønderne havde riflerne gemt i halmen, og arbejderne var i fuld gang med at udbygge deres eget parti, og allerede i 1889 havde den første lokale fagforening, nemlig tømrernes set dagens lys. Der var lagt op til en ny hakkeorden i hønsegården. Selv Estrup så skriften på væggen, og det kan roligt siges, at de første kim til velfærdsstaten var lagt til spiring .....

Så blev banken oprettet

Siden 1855 havde byen haft et pengeinstitut nemlig Sparekassen for Vordingborg og Omegn, men selvfølgelig var der ikke udelt tilfredshed med dette institut, der som „ene hane i kurven" ikke behøvede at være særlig gelassen overfor eventuelle lånsøgere. Man var utilfreds med, at instituttet kun holdt åbent et par timer to gange om ugen, at man skulle have en vis person til morbror for at opnå selv et beskedent lån og så endelig, at instituttet ikke beskæftigede sig med de egentlige bankforretninger. Netop omkring 1890 skød det ene bankforetagende efter det andet op i landets provinsbyer, og der var da ej heller noget mærkeligt i, at de gode vordingborgensere sagde til hinanden: So ein Ding müssen wir auch haben ...

Såvidt det har kunnet oplyses, var det navnlig prokurator *C. Petersen* og købmand *Emil Meisner,* der gik ind for tanken om oprettelsen af en bank i Vordingborg. De indkaldte til nogle borgermøder, hvor tanken blev drøftet, og hvor der viste sig udpræget stemning for at oprette et pengeinstitut som det skitserede. Jordbunden var nu så godt præpareret, at man den 1. maj 1890 kunne indkalde borgerskabet til et møde på Jernbanehotellet (det nuv. hotel „Prins Jørgen"), og uden mislyde af nogen art blev det på dette møde bestemt at oprette en spare- og diskontobank for Vordingborg og omegn. Om denne skelsættende begivenhed i den lille bys hverdag refererer „Vordingborg Avis", som var organ for partiet „Højre" og som tryktes her i byen:

„Mødet blev aabnet af Kjøbmand Gres, og efter en livlig Diskussion blev det bestemt at sætte Aktiekapitalen til 40.000 Kr., hvoraf der straks tegnedes 30.500 Kr., medens Resten vil blive udbudt til offentlig Tegning. Til at gøre det forberedende Skridt til Bankens Etablering nedsattes et Udvalg, der kom

Købmand Emil Meisner

Prokurator C. Petersen

til at bestaa af d'Herr., Prokurator Petersen, Kjøbmændene Gres, Fugl og Emil Meisner samt Handelsagent Gümoes. Udvalget konstituerede sig straks, og valgte Prokurator Petersen til Formand. Mødet sluttede med, at Kjøbmand Gres udbragte et Leve for, at den nystiftede Bank maatte blive til Gavn og Velsignelse for By og Land, og give Aktionærerne et godt Udbytte".

Bladet kommenterer iøvrigt mødet således:

„Det maa vist siges, at der her i Byen længe har været Trang til Oprettelsen af en Diskontobank, idet den herværende Sparekasse ikke har kunnet udvide sit område til at holde aabent mere end 2 Gange om Ugen, og ej har befattet sig med Bankforretninger, hvad der sikkert for mange, navnlig for Handlende og Haandværkere, har været følt som en stor Gene. Da Banken jo netop optager saadanne Forretninger i sin Virksomhed, som ligger udenfor Sparekassens Omraade, vil der antagelig blive en tilstrækkelig Virkekreds for begge Pengeinstitutioner. Oprettelsen af den nye Bank er et virkeligt Fremskridt, der utvivlsomt vil kunne blive til Gavn for Vordingborg og Omegn, og der tør forhaabentlig derfor paaregnes en livlig Tilslutning til Banken, som ledet af fornuftige og besindige Mænd sikkert vil blive et rentabelt Foretagende."

Det nedsatte udvalg var klar over, at skulle banken have sukces fra starten, måtte man nødvendigvis have landbostanden med. Købmand Meisner fik til opgave at overtale to af egnens ansete gårdejere, nemlig gdr. *Peter Larsen,*

Konsul S. T. Bruun

Melhandler J. Carlsen

Østergård, Ørslev, og gdr. *Hans Petersen,* Sværdborg, til at indtræde i bankens ledelse. Begge steder fik han imidlertid et klart og utvetydigt „Nej tak". De to gårdejere, som var gode venstremænd, skulle ikke nyde noget i dette selskab af højremænd. Man levede jo netop i riffelbevægelsens skæbnetunge dage, hvor Estrups tilhængere og modstandere knapt kunne være i stue sammen og selvfølgelig slet ikke kunne samarbejde vedr. en så stor opgave, som starten af en lokal bank ville være. Bedre held havde købmand Meisner med sig, da han henvendte sig til et par gårdejere i Køng, for disse var, og det havde de aldrig gjort noget forsøg på at skjule, gode højremænd. Endelig havde så det nedsatte udvalg sin „ministerliste" færdig, og d. 10. juni 1890 holdtes den konstituerende generalforsamling på hotel Valdemar, ved hvilken også fremlagdes udkast til love.

Garver P. Knudsen

Vi lader „Vordingborg Avis" refere mødet:

„Til medlemmer af Bankens Direktion valgtes: Prokurator Petersen, Konsul Bruun, Garver Knudsen, Kjøbmand Emil Meisner, Melhandler Carlsen, fhv. Gaardejer R. Larsen og Sogneraadsformand Chr. Petersen, Vængesbjerggaard, Køng. Til Revisor valgtes Handelsagent E. M. Gjmoes.

Det besluttedes at udvide Aktiekapitalen til 50.000 Kr., hvilket Beløb nu er fuldt tegnet.

Banken antages at kunne træde i Virksomhed i Begyndelsen af August Maaned, og der ville blive Banklokaler i Kjøbmand Emil Meisners Ejendom".

Et par dage senere bringer bladet denne lille notits:

„Ved et Møde den 25. Juni valgte Bestyrelsen Prokurator Petersen til Formand".

De første annoncer, banken lod indrykke, så således ud:

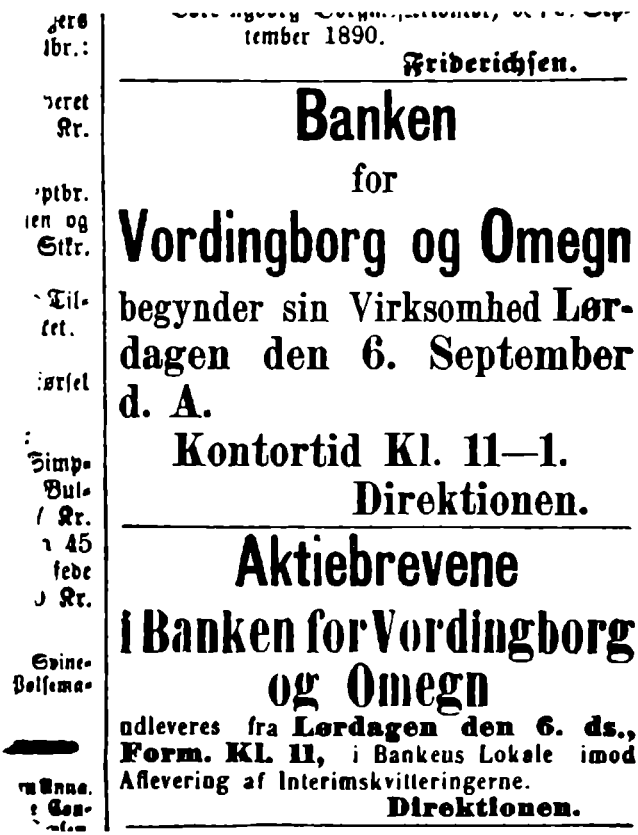

tember 1890.

Friderichsen.

Banken

for

Vordingborg og Omegn

begynder sin Virksomhed **Lørdagen den 6. September d. A.**

Kontortid Kl. 11—1.

Direktionen.

Aktiebrevene i Banken for Vordingborg og Omegn

udleveres fra **Lørdagen den 6. ds., Form. Kl. 11,** i Bankens Lokale imod Aflevering af Interimskvitteringerne.

Direktionen.

Gdr. Rasmus Larsen

Gdr. C. C. Petersen

I en henvisning til åbningsannoncen hed det:

„Banken har Kontortid hver Søgnedag fra Kl. 11—1, og modtager Indskud til Forrentning.

Paa Folie	*2 pct. p. a.*
3 Maaneders Opsigelse til enhver Tid	*3¾ pct. p. a.*
6 Maaneders Opsigelse	*4 pct. p. a.*

og giver Laan mod Dispositum i gode Papirer og mod betryggende Selvskyldnerkaution, indløser fremmed Mønt og Koupons, diskonterer Vexler, kjøber og sælger Børspapirer og udfører overhovedet enhver Art Bankvirksomhed."

Den 6. september samme år åbnede banken under meget beskedne former sin virksomhed i et lokale indrettet i en sidebygning i gården til ejendommen Algade 71, hvor nu Gjørup & Andersens Eftf. driver forretning. På bankens første dag blev der indskudt ca. 8.700 kr. på folio og indlån, og den første indskyderkonto blev oprettet af kommis *Richard Schou,* og denne bankens konto nr. 1 er et typisk eksempel på den gode og solide indskyderkreds, som gennem årene har sluttet op om banken, idet denne konto fandtes i bankens bøger og blev benyttet mere end 30 år efter, at det første indskud havde fundet sted. I det hele taget kan det siges, at det har været forbavsende mange af de gamle konti fra bankens første tid, der blev benyttet i en meget lang årrække, men nu 75 år efter starten er der selvfølgelig ikke flere tilbage af

de første indskydere, men de er blevet fulgt af en lang række andre indskydere, der ikke har vist sig mindre trofaste.

Det første regnskabsår, der sluttede den 30. juni 1891, udviste et overskud på 2.200 kr. 04 øre, hvoraf aktionærerne fik 4 pct. Reservefonden blev tildelt 40 kr. 08 øre, bestyrelsen fik en samlet tantieme på 60 kr. 12 øre, mens resten, 100 kr. 20 øre, overførtes til reservefonden.

Allerede de første år viste, at et stærkt behov for en bank i Vordingborg var til stede, og støt og solidt voksede virksomhedens omsætning, og det blev klart for ledelsen, at man i det lange løb ikke kunne drive virksomhed fra en sidebygning i en gård. Virksomheden måtte føres langt anderledes standsmæssigt frem, og i 1899 købte banken skomager Fr. Aug. Meisners etetages ejendom i Algade, og her opførte man så den bygning, der i dag danner ramme om bankens virksomhed. I 1902 kunne banken åbne sine nye lokaler i en nybygning, der var særdeles repræsentativ efter den tids forhold.

Støt og solidt er bankens virksomhed vokset gennem årene, hvilket da også har medført adskillige udvidelser og forbedringer af banklokalerne, så banken nu fremstår i en tiltalende skikkelse og i smukke og afdæmpede farver. For bokskunderne er der indrettet ideelle forhold i kælderetagen, og så er der kommet neonlys på facaden. Udviklingen har medført, at bankens beliggenhed er blevet noget nær den fornemste i byen. Skal der af den lange Algade fremhæves noget som „byens bedste strøg", må det være strækningen, hvorpå banken ligger.

Og byen voksede, mens banken hjalp til

„Sådan gjorde vi ikke i halvfemserne", synger Lily Broberg, og det er muligt, at forfatteren af denne vise specielt har tænkt på Vordingborg, for så vidt det har kunnet konstateres efter granskning af værker, der beskæftiger sig med dette tiår, så gjorde man ikke ret meget i Vordingborg i halvfemserne. Det skal dog siges, at byens erhvervsforeninger og byrådet gik stærkt ind for planen om oprettelsen af en jernbane mellem Masnedsund og Kalvehave med dampskibsforbindelse fra Kalvehave til Stege, og byen tegnede sig som garant for 73.800 kr. Banen åbnedes i 1897, og det var en god forretning, indtil konkurrencen fra bilerne år senere satte ind, men så blev der såvist også trukket på garanternes velvilje — og pengepung. Det skal dog siges, at banen under de to verdenskrige, da det i høj grad kneb med brændstof til bilerne, opfyldte en stor mission, og på de store festdage i Vordingborg bragte den den væsentligste del af det østlige oplands festdeltagere til bys. Da den blev nedlagt i 1959, var den nærmest en museumsgenstand og et skoleeksempel på, hvordan et befordringsmiddel ikke skulle være.

Borgmester Friderichsen havde taget sin afsked i 1894, og var i 1895 blevet afløst af *Niels Ølgaard Kampmann*. Friderichsen havde været hård ved „Dagbladet", som han ganske simpelt havde forbudt at referere byrådsmøderne, så bladet måtte tage til takke med det referat, som blev sendt fra højeste sted. Med Kampmann kom man imidlertid fra asken i ilden, idet det tilsyneladende morede den ny borgmester at gøre byrådsmøderne så indviklede, at de meget vanskeligt lod sig referere. Dette bevirkede, at den samlede presse („Social-Demokraten" kom i 1898 med i laget) benyttede megen spalteplads

til harmfulde protester over den ualmindelig dårlige måde, hvorpå borgmesteren behandlede pressen.

Først i halvfemserne var Badstuegade blevet anlagt, og med den fulgte Nygade, der senere blev omdøbt til Valdemarsgade, og i 1899 oprettede handelsforeningen Vordingborg Handelsskole, som jo nu på det sidste har fået egen bygning. Ovenpå alle disse anstrengelser har borgerskabet sikkert fejret århundredskiftet med al den festivitas, en sådan begivenhed har fortjent og uden at have nogen anelse om, at det ny sekel, som man med så megen nidkærhed festede for, skulle bringe i hvert fald to årelange verdenskrige.

Da borgerskabet havde sovet rusen ud ovenpå festlighederne, er man blevet klar over, at det nu var på tide, at der skete noget i den lille by, som takket være navnlig befolkningstilvæksten i Masnedsund ved århundredskiftet talte 3646 indbyggere.

„Var det ikke noget at lave en udstilling, der siger spar-to til alt, hvad man hidtid har set på disse kanter", sagde købmd. *Laur. Jensen.* „Jovist var det så", svarede borgerskabet, og det blev starten til den store amtsudstilling, der åbnedes 1901 på det terræn, hvor nu den ny kirkegård ligger. Udstillingen domineredes af en stor træpavillon, hvor der var arrangeret smukke udstillinger af landbrugs-, håndværks- og fabriksprodukter, ligesom der til udstillingen var knyttet et storslået blomsterarrangement og et fjerkræskue. Den store pavillon havnede senere hos Vordingborg Trælasthandel, og der står den den dag i dag.

I løbet af de 14 dage, udstillingen varede, besøgtes den af 50.000 mennesker, og det var byens lidenhed og datidens middelmådige samkvemsmidler taget i betragtning et imponerende tal. Blandt hver eneste dags gæster var den, der skriver disse linier. Som søn af en af byens redaktører havde det moret festkomiteen, der ikke var uden lune, at overrække den lille purk et partoutkort, for at han kunne hjælpe sin far med udstillingsreportagen. Knægten, der endnu ikke var nået den skolepligtige alder, interesserede sig nu knapt så meget for reportagen som for et vandrør, der endte i en hane, hvor man blot ved at dreje kunne få vandet til at strømme. Det betragtede han ganske simpelt som et teknikkens vidunder, og det var rigtignok noget helt andet end vandposten derhjemme i haven. Han blev hele dagen på udstillingen, og sin sult og tørst fik han stillet hos de rare damer, der uddelte gratis smagsprøver på vådt og tørt. Udstillingens clou var en brydekamp mellem vor landsberømte bryder *Bech Olsen* og en kæmpestor hollænder. Det blev en rigtig mandedyst, før det lykkedes Bech Olsen med en backhammer eller hvad det nu var for et tag at presse hollænderens skuldre mod gulvet. Den jubel, der hilste denne bedrift,

Den imponerende amtsudstilling fra 1901. Arkitekt havde „Tivoli"s direktør Arne Petersen været

var så overvældende, at den gav genlyd over den ganske stad, og alle var lykkelige over, at forsynet havde forundt dem at være landsmænd med stærke Bech Olsen.

I 1904 afløste *Siegfred N. E. Sporsen* Kampmann som borgmester, og samme år oprettede en energisk og dygtig dame husmoderskolen overfor den gamle kirkegård, og den fandt hurtigt stor søgning af unge udenbys og sågar også udenlandske piger, så vi havde nu både husmoderpiger og seminarister til at sætte deres præg på bybilledet, og snart skulle de mange soldateruniformer komme med. I 1906 havde byrådet af staten købt Masnedsund havn for den latterlige lave sum af 15.000 kr., men det skal tilføjes, at havnen da var meget stærkt forsømt, således at der forestod et meget stort reparationsarbejde, men det lønnede sig. Det havde nemlig vist sig, at alle anstrengelser for at få en rigtig havn ud af Nordhavnen havde været forgæves. Masnedsund havn eller Sydhavnen har da også gennem årene været byen et godt aktiv, og det kan jo nok siges, at udviklingen i vore dage i og ved havnen nærmest er eksplosiv.

I 1909 var det kommunale vandværk blevet åbnet, og nu behøvede man ikke længere at gå på udstilling for at få en vandhane at lege med. Byen begyndte at komme med, og det samme gjorde seminariet, der i 1907 var flyttet ind i den nye flotte seminariebygning (hvor nu gymnasiet findes), og bagved bygningen, der forøvrigt tilførte byen et dampbad, lå en større lidt skummel granplantage, som mundede ud i en kæmpegrusgrav, hvor nu Vordingborg-Hallen ligger. Omkring samme tid havde et privat selskab ladet Goldschmidtsvej anlægge og hermed skabt muligheder for et nyt boligkvarter ved Kirkeskoven.

Ved århundredskiftet var hotel Valdemar blevet ombygget, og denne 3-etages bygning med yderligere kvistetage var imponerende efter byens forhold. Hotellet brændte i 1961, og nu ligger der et supermarked på pladsen. Det gamle hotel var ellers et meget fornemt foretagende, så for den gemene hob, som jo ikke var velanskreven på det fine hotel, var der indrettet en beværtning i gården. I daglig tale hed denne „Bagslaget", bagbygningens 1. sal kaldtes „Dueslaget" og trappen derop „Hønsestigen". Til hotellet hørte også en keglebane, og her havde byens drenge ofte lejlighed til at tjene en kærkommen skilling. Hver aften og søndag formiddag mødtes keglespillerne, og så vankede der 10 øre til keglerejserne hver gang, der var spillet en potte, og blev der slået „otte om kongen", tjente keglerejseren en femøre ekstra, så der var vel ikke noget at sige til, at keglerejseren, navnlig når keglespillerne havde fået så meget under vesten, at det kneb med iagttagelsesevnen, med foden hjalp et par genstridige kegler til at vælte sammen med de andre seks, så det kunne blive til en ny femøre. I spisepausen var det tradition, at keglerejserne kunne gå ned i hotellets køkken og hente et fad højt belagt smørrebrød, og det var rigtignok noget helt andet end de strøgne fedtemadder, man var vant til derhjemme.

Så kom det for byen gyldne ti-år fra 1910—20. Der taltes nu ligefrem højt om, at byen atter skulle være garnisonsby, og i den anledning havde kommunen opkøbt store jordarealer nord for byens vestlige del, og man havde moderniseret byens kloakvæsen, hvad i allerhøjeste grad havde været tiltrængt, og i 1911 åbnedes kommunens elektricitetsværk. Boulevarden var blevet anlagt, og muligheden for et stort nyt boligkvarter var hermed til stede. I 1911 var byens hidtil største boligkompleks „Algården" blevet rejst, og det var, mens byggearbejdet stod på her, at det tyske luftskib „Hansa" i majestætisk flugt sejlede henover byen på sin tur til København. Luftskibet gik så lavt, at man nede fra jorden kunne se de vinkende mennesker i „Hansa"s store passagergondol. Byen var præget af en større byggevirksomhed end nogensinde før, og der var kommet en mængde fremmede håndværkssvende til bys, for her var arbejde for alle hænder, og selvfølgelig havde banken travlt med at tage stilling til de mange låneansøgninger. I 1913 stod kasernebyggeriet færdigt til at modtage 5. regiment (7. og 19. bataillon), som nu hedder Falsterske Fodregiment, og som hidtil havde været garnisoneret i Nyborg. Det tør svagt antydes, at garnisonen kom til at præge byen. Ikke alene betød den et mægtigt opsving i byens næringsliv og uniformer af alle grader, der satte deres præg på gadebilledet, men der var jo da også regimentsmusikken, som hver søndag eftermiddag musicerede på Slotstorvet, hvor byens ungdom rigtig kunne flirte, mens det nye fine pinsesnit blev promeneret. Det var ugens store time.

Det nedbrændte hotel Valdemar — i sin tid byens mest imponerende forretningsbygning

Kommunen havde foruden det store byggeri måttet skaffe militæret en øvelsesplads, og den havde man eksproprieret fra herregården Iselingen, men kontrakten lød også på, at byen skulle bygge et infirmeri, der kunne tage sig af de syge soldater. Kommunen benyttede så lejligheden til selv at bygge et sygehus, og snart efter fulgte der lige op til sygehushaven et alderdomshjem.

I 1914 brød den første verdenskrig ud, og der udspillede sig gribende scener på jernbanestationen, når mor og børn tog afsked med far, som var indkaldt til sikringsstyrken. Nå, vi holdt os da heldigvis udenfor det blodige opgør i denne omgang, men selvfølgelig blev hverdagen, eftersom det kom til at knibe med forskellige varer, alligevel præget af krigen. Der blev „slugt klausuler", og der blev spekuleret som aldrig før eller siden, og millionærer fødtes fra den ene dag til den anden. Det var kort sagt en dans om guldkalven, som vi skal helt tilbage til Det gamle Testamente for at finde magen til. Men alligevel var byen ikke mere præget af krigen, end at turistforeningen i 1915 fik oprettet Sydsjællands Museum og i 1918, endnu før krigen var sluttet, lod afholde sin første Vordingborg-dag, der dengang kaldtes rundskue. Der var til dagen knyttet en fornem friluftsforestilling, og festlig, fornøjelig og folkelig,

som dagen var, blev den en stor sukces, og den gav klingende mønt i turistforeningens kasse til fordel for byens forskønnelse.

Krigen holdt da endelig op, og året efter i 1919 skød demokratiet en skøn blomst, idet byernes borgmesterembeder blev delt i tre stillinger, og borgmesteren skulle være folkevalgt, mens politimester- og dommerembede beklædtes med embedsmænd. „Dagbladet"s redaktør R. F. Andersen, der adskillige år senere skulle blive formand for bankens bestyrelse, blev byens første folkevalgte borgmester valgt af den såkaldte borgergruppe. Det var partiet Venstre, der havde valgt Andersen ind i rådet. Den tidligere borgmester Sporsen havde valgt dommerembedet.

Da krigen var forbi, søgte man tilbage til det gamle prisniveau, og det betød store vanskeligheder for de virksomheder, der var købt eller blevet til i de dyre tider. Det blev nogle år rige på fallitter, men efterhånden vandt en sund økonomi indpas, og restriktionerne faldt den ene efter den anden, og allerede tidligt efter krigen havde der vist sig „både med bananer", og i 1920 under normale forhold rundede byen de 5000 indbyggere.

Den ny borgmesters største fortjeneste var sikkert den gennemgribende forskønnelse, han fik gennemført af hele ruinterrænet. Der kom vand i voldgravene mod Algade og Færgegårdsvej, den historiske have blev anlagt, hvor der før var private haver, og der blev indrettet dyreeng i den gamle voldgrav ved Glambæksvej. Da hele terrænet var blevet gjort sobert og stuerent, fejredes det ved en lille festlighed, og her talte borgmesteren. Et svanepar, som man havde indkøbt til voldgravens forskønnelse, døbte han ved denne lejlighed med navne hentet fra litteratur, der knyttede sig til stedet, nemlig Henrik og Else. Borgmesteren udtalte håbet om, at svaneparret måtte befinde sig så godt i voldgraven, at det ville blive til mange små grimme ællinger, der i fremtiden her kunne forvandles til skønne svaner. Borgmesterens gode ønsker gik nu ikke i opfyldelse, for det viste sig, at det var to Henrik'er, man havde fået fat i. Fejltagelsen var undskyldelig, for svanerne hører jo unægtelig til de fugle, der ikke skilter med, om de er damer eller herrer. Da borgmesteren senere ønskede en beskeden planering til 1000 kr. af det terræn, hvor dyreengen nu findes, stødte han mod en mur af sparsommelige byrådsmedlemmer. Da dyreengen senere blev anlagt og kostede 90 eller 100 gange så meget, gik sagen glat igennem. Det skal vi ikke være kede af, for alt, hvad der er ofret på ruinernes forskønnelse, er kommet tusindfold igen.

I 1925 afløstes R. F. Andersen som borgmester af den konservative kobbersmedemester *Th. Feldthausen,* der efter en 4-årig periode måtte aflevere byens scepter til den socialdemokratiske bageribestyrer *Lohff Rasmussen,* der

Den første seminariebygning. Bemærk jernbanebommene og damen med trækvognen til højre. Det er madam Jensen, der solgte grøntsager fra sin vogn

viste sig mere sejlivet, idet han holdt stillingen som byens førstemand i ikke mindre end 20 år.

1930—40 betød et nyt gyldent tiår for kommunen. I 1932 var man begyndt på bygningen af Storstrømsbroen og hvad dertil hørte. I 1937 var det store børnesanatorium ved Vintersbølle Strand blevet indviet, og det fik gennem årene udført et så propert stykke arbejde, at det næsten gjorde sig selv overflødigt. Samme år var Storstrømsbro-byggeriet færdigt, og den 26. sept. på *kong Christian den tiendes* fødselsdag, der forøvrigt var ved at være det års varmeste dag, fandt den højtidelige indvielse sted i majestæternes nærværelse. Det blev til en større folkefest, og det var næsten, som om alle landets biler havde sat hverandre stævne i Vordingborg den dag, og mange steder gik trafikken i baglås. Således var en trafikprop på betonvejen fra Næstvedvej til Københavnsvej flere timer om at blive løst op.

Allerede den første dag fik man lejlighed til at konstatere, at broens kørebane var bygget for smal, men vi havde fået den 3,2 km lange og 10 m for smalle bro, og med den fulgte et nyt posthus og en ny jernbanestation i Vordingborg, mens stationen i Masnedsund blev nedlagt (og blev til ostefabriken BUKO), men dens privilegier med restaurant og stoppested for hurtigtogene overflyttedes til Vordingborg. Chr. Winthersvej, der tidligere var ført igen-

nem til Algade, blev nu ført syd på, så den fik kontakt med den nyanlagte Marienbergvej.

I 1938 oprettedes det kommunale gymnasium, der rykkede ind i den gamle seminariebygning, mens de vordende lærere havde fået et nyt flot seminarium. Samme år kom indlemmelsen af Vordingborg Landsogn. Dette landsogn, der kilede sig ind i byen på alle sider, havde som „skattely" været byen en slem torn i øjet. Det blev nu lettere at administrere kommunen, der med indlemmelsen havde overtaget skolerne i Vintersbølle og Marienberg, der var bygget i 1911, og alderdomshjemmet på Primulavej, der var fra 1926. Ved indlemmelsen nåede indbyggertallet op på 9313 indbyggere, hvoraf de ca. 3000 kom fra landsognet, der også omfattede et rent landdistrikt.

I slutningen af trediverne var man begyndt på bygningen af det store S.E.A.S.-værk på Masnedø og Vordingborghallen. Mens det første blev fuldført, skete der noget, som fik hallens indvielse udskudt til 1951.

Den 9. april, næsten før det var blevet lyst, drønede store bombemaskiner ind over byen, mens andre maskiner havde travlt med fra luften at nedkaste soldater over Masnedø. Således oplevede byen tyskernes besættelse af vort land. Iøvrigt foregik selve besættelsen næsten gnidningsløst, men de danske soldater (altså dem, der ikke et par dage før var sendt ud på landet) stod nok opstillet udenfor kasernen ved turistbilerne, der skulle føre dem frem mod den indtrængende fjende, men der kom ordre til soldaterne om at rykke tilbage til kasernen og afholde sig fra enhver modstand. Så fulgte de fem forbandede år, som fik et for byen relativt fredeligt forløb, hvilket jo nok skal ses i relation til den overvældende store tyske belægning, der prægede alle krigsår.

Den modstandsbevægelse, der voksede op her som alle andre steder i vort land, havde skrappe vilkår at arbejde under, men den formåede alligevel at gøre sig gældende mest med over en snes sabotager mod jernbanelegemet, men også på anden vis. Der blev foretaget nogle razziaer af tyskerne og deres danske håndlangere, og ved disse lejligheder blev en del borgere arresteret og en modstandsmand blev såret og en anden blev dræbt. 5 mennesker, der lå og sov i deres hus i Ørslev Kohave, blev dræbt af en anskudt engelsk bombeflyver, som brasede lige ind i huset og jævnede det med jorden, og der faldt 5 bomber ved Hellevad og 5 ved børnesanatoriet, da en anskudt allieret maskine en nat måtte lette på vægten på vej mod asylet i Sverige.

Der var adskillige entreprenante personer, der fandt ud af, at der var masser af penge i sortbørshandel og værnemageri, men for dem som for så mange andre, der havde været i for intim kontakt med besættelsesmagten, kom der en regnskabets time.

Militærorkestret musicerer på Slotstorvet, hvilket ikke mindst var til glæde for datidens teenagers

Efter små venlige hilsner til Per og Poul og andre ganske bestemte navne fløj natlige engelske maskiner henover egnen og ved Høvdingsgård, Tolstrup, Skallerup eller Hammer sejlede containers med dyrebare våben ned gennem luften til de ventende modstandsfolk, der den 5. maj om morgenen stod parat ved „Skovvænge" til at rykke ind og besætte Vordingborg. Det danske politi var blevet fjernet den 19. september 1944, og den 26. samme måned oprettedes her i byen som det eneste sted i landet en frivillig og ulønnet borgervagt, som indtil kapitulationen på bedste vis sørgede for ro og orden. Der var ialt ca. 600 borgere til rådighed for dag- og natvagten, og i de måneder, borgervagten virkede, fik den 812 sager at tage sig af og heriblandt var et uagtsomt manddrab den alvorligste.

Den 1. maj var modstandsbevægelsen for hele amtet samlet til møde på Rosenfeldt, og det kom til skyderi mellem de af modstandsbevægelsen udsatte vagtposter og nogle tyske militærpersoner, som kom kørende i bil. Tre tyskere, hvoriblandt kommandanten for Masnedøfortet, blev dræbt og den fjerde blev livsfarligt såret. Denne episode kunne være blevet skæbnesvanger for byen, men

til alt held indtraf den så sent — Hitler havde da selv taget billetten — at tyskernes repressalier nærmest kun blev til en demonstration.

Allerede i 1941 havde Det sociale Boligselskab opført to bygninger ved Primulavej, og i 1946 fulgte så Arbejdernes Boligselskab efter, og efterhånden har disse to boligselskaber og andre bygmestre også private tilført byen en mængde boligkareer og ligefrem været årsag til, at helt nye boligkvarterer er opstået.

Erhvervsrådet var blevet oprettet i 1944, og i sit ægteskab med turistforeningen avlede den et velskabt barn, der kom til at hedde „Prins Jørgens garde", mens et andet barn af samme ægteskab „Prins Jørgens messe" har vist sig at lide af en alvorlig anæmi. Derimod synes det barn „Vordingborg-Dagen", som turistforeningen indbragte i ægteskabet, og som har været svageligt, atter at være ved at komme til helsen.

Ved byrådsvalget i 1950 væltede en liden tue et stort læs, og den såkaldte borgerlige gruppe fik atter flertallet, og det resulterede i, at den konservative landsretssagfører *Fritz Petersen* blev valgt til borgmester. Det blev til to perioder, før Socialdemokratiet atter tog teten, og i 1958 valgtes byens nuværende borgmester kommuneoverassistent *Holger Jensen.*

Tidligere var den gamle dyrskueplads blevet udstykket, og her blev efterhånden skabt et fornemt villakvarter ved Næstvedvej, Algade var blevet asfalteret, og efterhånden udfoldede der sig et større byggeinitiativ fra såvel offentlig som privat side. Der sker ustandselig noget, og byens, specielt Algades fysiognomi forandrer sig stadig. Huse falder og nye rejses, ja helt nye boligkvarterer skyder op. Ore er blevet til en lille by midt i sommerlandet, og Nyråd er godt på vej til at blive en endog betydelig forstad. Den ene nye virksomhed efter den anden finder vej hertil, og de gamle virksomheder som Kamfabriken, Buko og F.D.B. bliver stadig større og større. Byen har fået fjernvarme, og den lille Torneroseby fra 1890 er nu lige ved de 12.000 indbyggere. Til de små bygges vuggestuer og fritidshjem. For de unge er der svømmehal, sportshal og et stadion til en million. Fabrikker er der masser af, håndværksmestrenes arbejdspladser udvides stadig, nye butikker skyder frem, og kommunen er stadig en god arbejdsgiver, så der er altid brug for et par raske næver. Til de gamle bygges pensionistboliger som supplement til byens to alderdomshjem.

Som for tusind år siden føler befolkningen sig tryg her på den boplads, den har valgt, selvom også skatten fra de knapt 3 pct. i 1890 er blevet til 16,7. Man hygger sig med den stolte borgruin, den flotte hovedgade, de mange smukke villakvarterer, de store grønne områder med og uden dyreeng, to 1. kl.s campinglejre, en idyllisk badestrand midt i et decideret sommerland, den snar-

Før dagens postomdelinger, postkusk Jensen og postbudene Kofoed, brdr. Hansen og Nielsen fotograferet foran det tidl. posthus (nu Odd-Fellowlogen)

lige udsigt til en god løsning på det prekære hotelproblem og så selvfølgelig ved byens skønne omgivelser, der er rige på fortidsminder som ikke mange steder og som rummer en perle, der hedder Knudshoved, hvor fauna og flora bærer bud fra en hel anden verden.

Lad de gamle, som de har gjort det fra Arilds tid, ryste på deres vise hoveder over tidernes forfald, og lad os andre drage en lille sammenligning mellem tiden omkring 1890, altså dengang banken blev til, og nu i 1965, hvor banken fejrer sin 75 års dag. Dengang kendte man knapt en cykel, en bil ville være en sensation, og en løbsk hest kunne give meget samtalestof. I dag er parkeringsspørgsmål byledelsens største hovedpine, og trafikulykkerne har deres daglige rubrik i den lokale presse. Dengang rumlede et enligt køretøj gennem gaden og folk fløj til gadespejlet, og forestil Dem så nu Algade en fredag aften. Dengang kunne en mislykket ballonopstigning give os et mundheld „den gik ikke Granberg", som holder den dag i dag. Nu svæver astronauterne frit rundt i kosmos, hvor en sværm af satellitter hver med sit videnskabelige formål danser jazzballet i det tomme rum, og så taler vi ikke et ord om hverken atom- eller brintbomber. Dengang måtte man poste vandet op fra jorden, man måtte vogte på lunefulde petroleumslamper og hver dag stå på hovedet i en eller flere kakkelovne. Nu ordner man al den slags med et tryk på en knap. Den-

gang var der ikke ferie til alle, og skulle man endelig slå sig løs og søge bort fra byen, skillingede nogle familier sammen til en char-a-banc, og så gik søndagsturen til Lekkende, Vintersbølle eller Oreby, og skoleskovturen sigtede som regel på Mogenstrup eller Kalvehave, og hvis skoleledelsen rigtig ville flotte sig, blev det Stubbekøbing eller Stege. I dag bliver man nærmest betragtet som en underudviklet person, hvis man ikke har været i Italien eller på Mallorca, og skolebørnenes udflugter skal, hvis de da vil regnes for noget, helst kræve både pas og visum. Dengang fødtes man ind i sin bås, og der fandt man sit arbejde, som regel det samme som faderens, og der fandt man sin mage. Det var meget svært at komme op i en „finere" bås, og skete det, eller det sjældne indtraf, at Klodshans eller Askepot vandt sig henholdsvis sin prinsesse eller prins, var det kun undtagelsen, der bekræfter reglen. Ville man den anden vej, var gnidningsmodstanden selvfølgelig knapt så stor. I dag er der fri adgang for alle uden hensyn til, hvor eller af hvem de fødes, til de højeste stillinger i landet. Selvfølgelig skal man først gerne have lidt lærertække, og dernæst skal man kunne og ville noget og ikke være for stiv i rygmusklerne. Hvad angår Amor, så har denne lunefulde knægt vist altid været demokrat, men det er ligesom, han har en bredere basis at arbejde på i dag. Dengang vidste man, hvad pengene var værd, og man forstod at holde på dem, og bankens første regnskab balancerede med 190.000 kr. Nu, mens den milde inflations vinde blæser over landet, er der ikke en sjæl, der aner, hvad penge er, og det sidste bankregnskab balancerede med over 25 millioner. Dengang var den store masses fattigdom tidens problem, og i dag er det de skiftende regeringers fornemste opgave ved alle mulige krumspring at pynte på de skader, som den almindelige velstand forårsager den danske valuta.

Ja, der er sket et og andet i de 75 år, som jo kun er godt og vel en menneskealder, og man kan roligt med St. St. Blicher sige: Ak, hvor forandret, og man kunne måske tilføje, men er nogen blevet lykkeligere af den grund?

Generalforsamlinger og bankrådsmøder

En og anden vil måske finde, at dette jubilæumsskrift ofrer for megen plads på petitesser, men det har sin forklaring. Bankledelsen står med benene solidt plantet i den danske muld, og er så udmærket klar over, at den ikke driver virksomhed fra Wall Street i New York, men fra Algade i Vordingborg. Det er derfor ikke en lærd videnskabsmand, der kunne muntre sig i højfinansielle verdensbetragtninger, man har sat til at udarbejde dette skrift. Man har valgt en ganske almindelig skribent, som et langt liv i pressens tjeneste har lært, at selv midt i verdenssensationerne har mennesket altid øje for godt lokalt stof.

Vi vil nu gå over til en granskning af bankens gamle bøger, der forresten, i hvert fald for generalforsamlingsprotokollens vedkommende, er den samme som den ny. Denne protokol indeholder nemlig referat af samtlige 76 generalforsamlinger, der er afholdt i bankens historie, plus selvfølgelig de ekstraordinære generalforsamlinger, der har været nødvendige, når lovændringer, ændringer i aktiekapital m.v. har skullet vedtages to gange, for at være lovgyldige.

Af denne bog fremgår det, at det er ro og hygge, der har præget disse forhandlinger. Der kunne selvfølgelig ved enkelte lejligheder lyde nogle kritiske ord, særlig når udbyttet kun var på 6 og 7 pct., hvad dog hændte meget sjældent. Langt oftere hører man rosende ord om bankens ledelse og personale, og den, der er kendt med forholdene, vil da også vide, at aktionærer, ledelse og personale efter endt generalforsamling på et hotel samledes om de veldækkede borde, hvor man lod fisk, steg og kage vederfares al retfærdighed, og dagen sluttede i et hyggeligt samvær om l'hombre- eller bridgebordene.

Af protokollen fremgår, at valget ved den stiftende generalforsamling faldt således ud: Garver *P. Knudsen* 85 st., fhv. gdr. *Rs. Larsen* 85 st., købmd.

Emil Meisner 81 st., melhdl. *Carlsen* 75 st., prokurator *C. Petersen* 74 st., konsul *Stie T. Bruun* 71 st. og gdr. *C. C. Petersen,* Vængesbjerggård 71 st. Som revisor valgtes handelsagent *C. W. Gümoes.* Denne ledelse betegnes undertiden som bestyrelse og til andre tider som direktion, og i de første 4 år var prokurator Petersen ledende direktør, mens de øvrige bestyrelsesmedlemmer skiftedes til at møde hver en gang om ugen: „Efter sin derom fremsatte begæring", som skrevet står, afgik prokuratoren i september 1894 som bestyrelsesmedlem, og som nye bestyrelsesmedlemmer valgtes købmændene *F. Gres* og *J. Fugl,* mens *Emil Meisner* blev den ledende direktør. I 1903 blev det lovfæstet, at bankens direktion skulle bestå af 6 medlemmer valgt af aktionærerne, men i 1905 skar man de 6 direktionsmedlemmer ned til 5.

Man er allerede godt i gang med forhøjelsen af aktiekapitalen, og i 1906 vedtager man med 108 st. mod 27 at forhøje aktiekapitalen til 250.000 kr. Det år foreskriver landets lov, at enhver bank skal have et bankråd, og ved skriftlig afstemning valgtes for landsognene i Vordingborg søndre birks jurisdiktion gdr. *P. Andersen,* Køng, sognefoged *H. Jørgensen,* Kalvehave, gdr. *P. Larsen,* Østergård, Ørslev, gdr. *H. Petersen,* Sværdborg, gdr. *Rs. Petersen,* Munksgård, Vintersbølle, og gdr. *Rs. Rasmussen,* Ornebjerg, alle med 120 st. For Vordingborg by og det daværende landsogns midterdistrikt valgtes købmd. *Bjørn,* melhandler *J. Carlsen,* købmd. *Gres,* murerm. *Tarp,* der alle fik 120 st., mens mejeriejer *H. I. Hansen* og købmd. *Emil Meisner* måtte nøjes med 119 st. Dette nystartede bankråd konstituerede sig med gdr. P. Larsen, Østergård, Ørslev, som formand og købmd. F. Gres som næstformand begge med 12 st., og som medlemmer af kontroludvalget valgtes købmd. Bjørn og melhandler Carlsen. Til direktører valgtes Emil Meisner og J. Fugl med gager på henholdsvis 1000 og 300 kr. I 1914 afgik J. Fugl som meddirektør, og blev i den anledning udnævnt som æresmedlem af bankrådet.

Ved generalforsamlingen i 1915 meddeler formanden, at man på grund af krigen har fejret bankens 25 års jubilæum i stilhed, og med 111 st. mod 4 vedtages det at forhøje aktiekapitalen til 500.000 kr. I 1916 vedtages det at udvide bankrådets medlemstal til 15 og som nye medlemmer vælges gdr. *Hans Hansen,* Lundby, gdr. *Jens P. Jensen,* Skallerup, og pastor *Monrad Frantzen,* Ø. Egesborg. I 1918 går aktiekapitalen så op i en million, men dog således, at kun de 250.000 tegnes med det samme, mens de andre 250.000 venter til 1920. Ved samme lejlighed fastsættes det antal stemmer, en aktionær kan afgive på en generalforsamling således: indtil 10.000 kr. aktier 5 st., 10—15.000 kr. 6 st., 15—20.000 kr. 7 st., 20—25.000 8 st., 25—30.000 9 st. og større aktiemængde 10 st., som er maksimum for en enkelt aktionær. I 1922 indføres den

Direktør Emil Meisner

Direktør J. Fugl

bestemmelse, at der i alle tilfælde skal foretages skriftlig afstemning, blot een aktionær forlanger det. På denne generalforsamling kritiseres det, at banken har måttet overtage et pant, men formanden kan her oplyse, at banken intet som helst tab har haft. Det har kautionisterne måttet bære. Der ankes også over, at ekspeditionen er for langsom og ekspeditionslokalet for trangt og over, at banken kun sælger udenlandsk valuta mod bestilling. Alt skal blive ordnet, lover ledelsen.

I 1929 er en aktionær misfornøjet med den (høje) tantieme, der udbetales til ledelse og personale, og i 1930 luftes tanken om nedskæring af aktiekapitalen, og det kritiseres, at banken er begyndt at give lån på købekontrakter. I 1931 omdøbes ifølge lovbestemmelse bankrådet til repræsentantskabet, ligesom en række andre lovændringer vedtages. I 1931 kritiseres tantiemen atter, navnlig da der kun gives aktionærerne 6 pct. i udbytte. Formanden kan her svare, at der det år overhovedet ikke bliver udbetalt tantieme. I 1938 foreslås indført en aldersgrænse for ledelsens medlemmer. Dette forslag henlægges, og i 1939 indføres nye bestemmelser vedr. bortkomne aktier og bankbøger, og der vedtages nye regler vedr. fordelingen af repræsentantskabets medlemmer efter deres bopæl i bankens opland. I 1940 vedtages nogle ændringer vedr. valg af repræsentantskab, bestyrelse og formand, og det vedtages, at formanden for bestyrelsen og for repræsentantskabet skal være den samme person.

I 1942 vedtages det at nedskære aktiekapitalen fra 1 mill. til 600.000 kr., og det ordnes på den måde, at 500 kr.s aktierne nedskæres til 300 kr. mod udbetaling af 200 kr. for hver aktie. Dette vedtages med 422 st. for og 56 imod, mens 2 er blanke.

I 1952 vedtages nye vedtægtsændringer, hvorefter repræsentantskabet af sin midte vælger formand og næstformand, bestyrelsen skal bestå af 5 medlemmer, og formanden for repræsentantskabet skal også være bestyrelsens formand. De øvrige 4 medlemmer af bestyrelsen vælges af og blandt repræsentantskabets medlemmer. 3 bestyrelsesmedlemmer skal være bosat i Vordingborg by eller det tidligere landsognets midterdistrikt.

I 1954 er den store ombygning og modernisering af bankens lokaler på tapetet, og det oplyses, at man arbejder med et projekt på 290.000 kr. Ved denne generalforsamling henfalder dirigenten til nogle lyriske betragtninger over den harmoni, der altid råder ved bankens generalforsamlinger. I 1955, da moderniseringen er overstået, oplyses det, at udgifterne har været 347.000 kr. Både i 1961 og i 1963 lyder der fra aktionærerne en tak til bankens ledelse for dens gode arbejde.

Endelig holdes så i 1964 ekstraordinær generalforsamling, hvor der fremsættes forslag om at forhøje aktiekapitalen fra 600.000 kr. til 1.200.000 kr. på den måde, at de nye aktier først tilbydes aktionærerne til kurs 105 og således, at en aktie på 300 kr. giver ret til tegning af ny aktie på 300 kr. De aktier, som ikke tegnes af de gamle aktionærer, udbydes til en kurs af 170 med fri tegningsret. Denne ændring blev enstemmigt vedtaget, og der var repræsenteret 1325 aktier. Endelig lyder der i 1965, hvor aktiekapitalens forhøjelse endelig vedtages, et hjerteligt velkommen fra formanden til de nye aktionærer.

Vi skal nu kigge lidt på bankrådets og altså senere repræsentantskabets protokol, og vi er selvfølgelig klar over, at vi her står overfor de intimeste forhandlinger i bankens ledelse, hvoraf kun de, som gik videre til generalforsamlingens afgørelse, er beregnet for offentligheden.

Bankrådet holder sit første møde i 1906, hvor de to direktører ansættes med gager på 1000 og 300 kr. + tantieme, mens bogholderens løn sættes til 2000 kr. årligt, assistent *frk. Berthelsen,* der forøvrigt adskillige år senere omkom ved et ulykkestilfælde, får 25 kr. om måneden, bankbudet *Niels Hansen* får 20 kr. + fribolig på kvisten og rengøringsassistent, jomfru *Stine Hansen* får 6 kr. om måneden + fribolig i kælderen. Det vedtages, at banken skal holde åbent hver søgnedag fra 11—1 og 4—5, juleaftens- og nytårsaftensdag dog kun fra 11—1. Personalet indrømmes kortvarige ferier. I 1908

Direktør J. J. Kofoed

Direktør Th. Kjeldsteen

forlanger revisoren at få en lønforhøjelse, men dette bliver afslået af bankrådet, men frk. Berthelsen får derimod 10 kroner mere om måneden.

I 1909 lader man en sagfører gøre arrest i skonnerten „Star", da den løber ind i Svaneke havn. Man har et lån på 5000 kr. i skonnerten, og alt ordner sig til det bedste. I 1910 forkaster man et forslag om at oprette filial i *Mern,* og så kommer der her og i de følgende år en lang række lønforhøjelser. Revisoren kommer også i betragtning, men så skal han også føre regnskabet således, at der kan udsendes månedsbalance. I 1912 tegnes en indbrudsforsikring til 250 kr. I 1913 vedtages det, at bankrådet skal behandle årsregnskabet på en søndag, og det vedtages at indmelde banken i Provinsbankernes Pensionsfond, dog kun for bogholder og assistent. I 1914 ønsker direktør *Fugl*

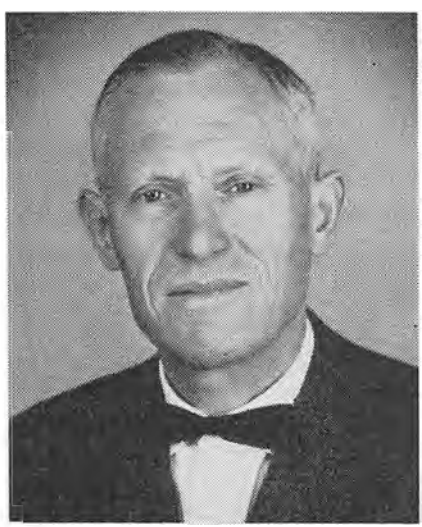

Direktør Henning Nielsen

at fratræde, og to af byens sagførere er blandt ansøgerne, men da de hører, at de ikke må drive privat virksomhed ved siden af, trækker de sig tilbage, og bogholderen, sagfører *Kofoed* vælges. Til den ledige stilling som bogholder er der 20 ansøgere. Valgt blev den senere direktør *Th. Kjeldsteen.*

Ved forhøjelsen af aktiekapitalen fra ½ til 1 mill. i 1918 bliver alle de nye aktier med undtagelse af 19 overtaget af de gamle aktionærer.

Udvidelsen af aktiekapitalen skyldtes det forhold, at banken var indgået på at finansiere en større virksomhed, som var blevet oprettet i byens omegn. Det skulle vise sig, at denne virksomhed ikke blev den sukces, man havde ventet, og det store engagement gav anledning til mange bevægede møder i repræsentantskabet. Til sidst løste knuden sig af sig selv, idet virksomheden nedbrændte til grunden. Selvom brandforsikringen ikke fuldt kunne dække bankens risiko, slap man dog langt heldigere fra dette engagement, end man havde turdet håbe. En anden ting var, at man havde fået en alt for stor aktiekapital at forrente, men det blev der senere rådet bod på.

Samme år protesterer de to omtalte sagførere mod at bankens direktør driver privat sagfører-virksomhed. Det giver anledning til en længere forhandling, men sagen henlægges, idet det skønnes, at det omtalte arbejde har været til bankens gavn. I 1919 gør direktøren nærmere rede for de russiske obligationer, man ligge inde med, og for den lave markkurs, der gælder for det beløb, man har stående i Haderslev Bank. Der var ikke andet at gøre, end at se tiden an. I 1923 udtræder af bankrådet den mand, som har opnået meget store lån. Bogholder Kjeldsteen udnævnes til 2. direktør, og det vedtages at indrette boksrum i kælderen. I 1924 meddeler bankdirektør Meisner, at han ikke vil give møde i bankrådet mere, da han er blevet fornærmet over et protokollat. Han kommer heller ikke mere, og Th. Kjeldsteen bliver enedirektør.

I 1930 vedtages det, at 1 aktie giver en stemme ved generalforsamlingen. Maximum sættes ved 25 stemmer. I 1936 vedtages nye udvidelser, og i 1939 oprettes kontorsteder i *Kalvehave* og *Viemose.* I 1940 fejres 50 års jubilæet ligeledes i stilhed på grund af krigen, men personalet giver dog bestyrelsen en dirigentklokke, og personalet får et gratiale. I 1940 gives blandt mange andre lån også et på 15.000 kr. til Arbejdernes Fællesorganisation til indkøb af halve grise til medlemmerne. I 1941 går man med til lørdagslukning, i 1942 kommer nedskrivningen af aktiekapitalen, i 1943 afskediges en elev på grund af misligheder, i 1945 udtaler formanden nogle smukke ord i anledning af Danmarks befrielse, i 1946 tales der om en modernisering af facaden til 22.000 kr., i 1951 bevilges 1000 kr. til en personaleudflugt, det gentages i 1952.

Og her vil vi så diskret blænde af for bankrådets videre forhandlinger.

Vordingborg, når banken fylder 100

I denne trilogi om Vordingborg by har vi med velberåd hu holdt os fra den epoke i byens liv, som har givet den dens særlige nimbus og gjort den til en af landets mest søgte turistbyer — nemlig Valdemarstiden. Det er sket ud fra den betragtning, at denne glorværdige periode af byens leveår har været behandlet så meget, så ofte og så udførligt i en mængde andre værker, at vi med god samvittighed kunne vælge andre emner. Vi har så valgt at fortælle om byen og banken i samdrægtighed, altså indlede med at fortælle om, hvordan byen så ud, da en kreds af dens borgere startede banken. Dernæst har vi fortalt om, hvorledes byen voksede sammen med banken gennem de 75 år siden starten. Endelig vil vi i det sidste afsnit om byen „der dritte im Bunde" prøve at skue ind i fremtiden og se lidt på, hvordan byen mon vil tage sig ud, når banken fejrer sit 100 års jubilæum. Vi er klar over, at det, som Storm P. siger, er vanskeligt at spå navnlig om fremtiden, så de betragtninger, der her luftes, vil være at anse som et puslespil, og om vi nu får lagt brikkerne på deres rette plads, vil kun den, som lever, få at se, eller som franskmændene siger: „Qui vivra verra".

Det sandsynligste vil være, at byen, som tilfældet har været i det sidste tiår, vokser langsomt og støt med periodevis mindre tilbagegang i indbyggertallet, men des større fremgang i de positive perioder. Der er næppe tvivl om, at det foreløbigt eftertragtede indbyggerantal på 12.000 ligger næsten lige om hjørnet. Om 25 år vil byen efter vor formening tælle 14.000—15.000 indbyggere, men her må man så selvfølgelig tage i betragtning, at der i den årrække kan være sket indlemmelser af f. eks. Ørslev og Kastrup kommuner. Der kan være kommet meget store virksomheder, skoler eller andre lærean-

stalter her til bys, og så er byen selvfølgelig endnu større, når banken lægger op til 100 års jubilæet. Ingen kan nemlig se bort fra byens fortrinlige beliggenhed ved hovedvej og jernbane direkte til det store kontinent, ved en dyb og næsten isfri havn, og at byen som fordelingscentral for Sydsjælland og sydhavsøerne kan lignes med smørhullet i grødfadet. Man må ikke være blind for heller, at de tre store statsvirksomheder, som findes i byen, nemlig statshospitalet, statsseminariet og garnisonen alle har tendenser for vokseværk. Den menneskelige skrøbelighed, menneskets trang til viden og dets behov for ved lejlighed at kunne spille med musklerne bliver ikke mindre i fremtiden — desværre og heldigvis, og så kan læseren selv fordele de karakteriserende betegnelser.

Rent skattemæssigt kan Vordingborg ikke længere benyttes som bussemand, men om det skyldes byens egen fortjeneste eller andre provinsbyers forsømmelse, skal vi ikke komme ind på her, men kun konstatere, at byen rent skattemæssigt lige netop ligger i den lune halvdel set med en skatteborgers øjne.

De nye virksomheder, som tilføres byen, behøver ikke at betyde en tilsvarende stigning i indbyggertallet, idet det er blevet moderne at indrette sig i de omliggende sovebyer og nyde godt af disses rene natteluft. I 1890 skulle folk absolut bo så nær som muligt ved deres arbejdsplads. Det gælder ikke i dag, hvor bilen er blevet hvermands eje, hvormed menes, at enhver, som vil have bil, også har mulighed for at anskaffe sig en sådan. Man må imidlertid være klar over, at de mennesker, der fra byerne flytter ud til sovebyerne, medbringer deres ønsker om de samme faciliteter, som byen bød dem. Det kan komme til at betyde, at disse faciliteter, som jo altid er mere bekostelige jo mere spredt bebyggelse, de skal komme tilgode, efterhånden vil svække sovebyens betydning i hvert fald som skattely, og så står vejen åben for en indlemmelse.

Selvfølgelig har vi ikke ganske alene vovet os ud i en spådom om byens fremtid for de næste 25 år. Vi har søgt samtaler med de formentlig største kapaciteter på dette felt nemlig stadsingeniør *Aage Lauesen* og borgmester *Holger Jensen.*

Først stadsingeniøren, der jo står for hele den praktiske side af byudviklingen. „Byens udvikling i de næste 25 år? Det er et vanskeligt spørgsmål af ganske bestemte grunde", indleder stadsingeniøren. „Jeg tænker her særlig på byens vestre del, hvor udviklingen jo vil være komplet afhængig af, hvor den ny hovedvej og dermed den ny Storstrømsbro placeres. Der er tale om, at den skal løbe vesten om byen altså så nogenlunde parallelt med den nuværende og antagelig på strækningen mellem Rosenfeldt-alleen og den nuværende hovedvej. Der er imidlertid også tale om at føre vejen østen om byen og lade broen

gå via Farø m.m. til Nordfalster. Men vi i byledelsen, fortsætter stadsingeniøren, tror nu på den vestlige løsning, og bliver det den, vil byen kunne overtage til udstykning de arealer af Rosenfeldt, som måtte komme til at ligge mellem de to veje, men så længe vi ikke kender den ny vejs beliggenhed, kan vi selvfølgelig heller ikke byplanlægge. Arealet nord for byen, hvormed tænkes på den militære eksercerplads, er der lavet byplan for. Trækker man den nuværende sydgrænse for garnisonens areal i en lige linie over eksercerpladsen til den gamle Københavnsvej, vil den del af pladsen, der ligger syd for denne linie, blive overgivet kommunen til boligbyggeri eller oprettelse af virksomheder, som det nu må passe. Først og fremmest skal vi have den ny centralskole anbragt på dette terræn op til og nord for Chr. Richardtsvej og øst for haverne ved Grundtvigsallé og alderdomshjemmets have. Men disse planer kan jo ikke realiseres, siger stadsingeniøren, før militæret har fået den ny øvelsesplads anvist.

Mens vi taler om det nordlige, kan vi tage den ny Voldgade med. Den vil snart være en realitet, og den vil komme til at gå fra Københavnsvej, hvor nu produkthandelen ligger, og ind til haven ved det nye supermarked mod Algade og over de øvrige haver lige til Kirkeligt Ungdomshjem, hvor den — altså vest for Valdalkomplekset — drejer ud i Valdemarsgade. Denne ny gade vil hovedsagelig blive en parkeringsgade, og der vil også blive indrettet bilparkering i haven til skotøjshandler Frederiksens ejendom, og her vil jo nok kunne skabes indkørsel fra Algade. I det hele taget går vore bestræbelser ud på at skaffe så mange bilparkeringspladser som muligt lige netop i bykernen, hvor forretningslivet har koncentreret sig, således at bilisterne bekvemt kan foretage deres indkøb her i byen, siger stadsingeniøren.

Vi kommer så til den østlige del af byen, hvor fredningsnævnet nærmest gav os et chok ved at frede det godset Marienlyst tilhørende areal, der ligger umiddelbart øst for Drosselvej. Jeg kan forøvrigt ikke se, siger stadsingeniøren, at denne fredning er til gavn for nogen, ikke engang for godset selv. For os er den nærmest en katastrofe, og her ligger nu byens naturligste ekspansion foreløbigt og hvem ved hvor længe begravet, og så meget mere ærgerligt er det, fordi dette terræn er særdeles nemt at afvande. Som en kompensation, fortsætter stadsingeniøren, har vi så fået udstykningerne lige nord for Kalvehavevejen, og vi har her handlet med godset Iselingen, og der kan udstykkes endnu nogle grunde, men så kommer vi til et areal, der skråner den gale vej altså bort fra byen, og det vil ikke kunne indføjes i sammenhængen, så det er altså en ringe erstatning, vi har fået for det ypperlige areal, vi mistede ved fredningen.

Videre udtaler stadsingeniøren, at Ore, når kloakeringen er færdig, snart vil blive udbygget i sin fulde udstrækning, ligesom der vil finde større udstykninger sted både nord og syd for Nyråd Hovedgade. Trellemarken vil snart være udbygget, og selvfølgelig eller højst sandsynligt vil Masnedø, i hvert fald når den ny bro er en kendsgerning, komme i skudlinien — den lille ø med ikke mindre end tre dejlige havne. Og, slutter stadsingeniøren, så søger vi et intimt samarbejde med nabokommunerne særlig med Kastrup med henblik på en eventuel sammensmeltning af de to kommuners bebyggelse. Kort og godt, vi søger den mest harmoniske videreudvikling af byen med al mulig hensyntagen til den allerede bestående bebyggelse.

Det mest presserende er løsningen på skolespørgsmålet, siger borgmesteren. At få samlet så godt som hele byens skolevæsen ved Chr. Richardtsvej altså også gymnasiet vil jeg betragte som et uvurderligt gode for kommunen. En anden ting er, at vi også trænger til en ny administrationsbygning eller et nyt rådhus, om De vil. Her er blevet for trangt i den gamle bygning på Kirketorvet, men vi har overgivet opgavens løsning til prof. *Kjærgaard,* og der er den i gode hænder. Men jeg tænker på, siger borgmesteren, hvordan der mon vil se ud på de kommunale værker. Er der om 25 år noget, der hedder gasproduktion mere? Det er højst tvivlsomt, og en hel anden ting er vel, at til den tid vil vore kommunale værker som vel også S.E.A.S. blive drevet af et atomværk. Endvidere regner jeg med, at bankens gæster til 100 års jubilæet vil kunne komme flyvende hertil, idet vi til den tid skulle råde over en flyveplads, og jeg mener, at der vil være sket meget, meget mere her i byen til den tid. Det går stærkt i vore dage .....

„Er De borgmester til den tid?" spørger vi.

„Det er jeg i hvert fald ikke. Er jeg ikke faldet på anden måde, så er jeg ialt fald faldet for aldersgrænsen", slutter borgmesteren det lille interview.

Oversigt over bankens virksomhed

Regnskabsår	Aktiekapital	Reserver	Overskud	Udbytte i %	Folio	Indlån	Udlån	Kassekredit	Veksler	Balance
1890-91	50.000	40 08	2.200 40	4	48.938 68	89.707 41	43.377 40	3.168 23	51.826 40	190.846 49
1895-96	—	5.503 02	8.135 75	9	120.818 83	511.743 47	396.099 77	17.958 83	149.591 55	706.395 02
1900-01	—	10.883 41	12.402 32	4½	132.718 20	915.239 40	559.715 25	103.580 33	224.764 27	1.208.197 51
1905-06	100.000	63.800 74	33.049 25	10	236.557 79	1.439.382 33	1.159.521 83	139.868 39	172.747 39	1.881.743 91
1910-11	250.000	65.967 70	42.622 57	10	317.222 94	2.111.082 17	1.726.191 94	200.140 53	419.596 05	2.817.487 09
1915-16	500.000	202.795 00	123.004 49	10	685.053 12	2.455.299 00	2.403.021 37	184.089 00	301.563 49	3.936.781 90
Halvåret $^{1}/_{7}$-$^{31}/_{12}$ 1920	1.000.000	389.667 83	76.320 52	5	1.154.860 76	4.562.003 70	5.174.176 85	676.122 27	1.951.156 81	9.005.781 25
1925	—	421.355 56	123.548 06	8	823.916 44	3.698.054 47	3.538.019 64	704.501 08	671.239 96	6.202.553 79
1930	—	500.000 00	150.860 58	10	498.332 86	4.111.909 92	3.177.861 20	561.895 44	743.361 53	6.475.816 10
1935	—	471.691 58	105.850 24	8	514.228 39	3.545.374 47	2.305.826 09	1.033.332 23	871.238 47	6.119.139 72
1940	—	590.941 86	102.542 27	7	672.989 68	3.282.235 22	1.297.595 42	2.049.170 49	676.568 77	5.965.453 52
1945	600.000	786.192 08	32.222 13	6	2.838.797 42	6.783.262 02	1.031.577 81	2.127.202 68	490.728 82	11.702.772 81
1950	—	685.163 35	103.650 19	8	1.060.371 47	8.214.160 74	2.673.933 24	5.179.349 18	1.637.405 14	11.776.118 76
1955	—	923.049 93	122.118 76	8	1.159.405 94	8.578.217 88	1.879.155 56	5.710.825 01	1.888.411 85	12.266.836 98
1960	—	1.368.104 77	225.127 82	10	1.200.911 22	12.903.716 48	2.688.286 36	7.712.593 92	4.164.207 47	19.152.013 75
1964	—	2.021.355 69	301.622 37	11	2.425.902 01	17.801.128 33	3.205.852 06	12.330.675 86	4.425.989 11	26.568.141 24

Banken i en nøddeskal

Formænd for bestyrelsen:

(eller som det sommetider er benævnt — direktionen)

1890—1894 prokurator C. Petersen
1894—1906 bankdirektør Emil Meisner (til der oprettedes et bankråd på 12 medlemmer)
1906—1916 gdr. Peter Larsen, Ørslev
1916—1938 konsul L. Petersen
1938—1940 købmd. N. Chr. Rasmussen
1940—1949 redaktør R. F. Andersen
1949—1951 sagfører Chr. Kjølner
1951—1952 købmd. Chr. Andersen
fra 1952 gdr. Harald Larsen, Ørslev

Direktører:

1890—1924 bankdirektør Emil Meisner
1906—1914 købmd. Jens Fugl
1914—1924 sagfører J. J. Kofoed
1924—1954 bankdirektør Th. Kjeldsteen
fra 1954 bankdirektør Henning Nielsen

Repræsentantskabets medlemmer:

(Indtil 1918 bankrådets og derefter repræsentantskabets medl.):

1890—1894 prokurator C. Petersen
1890—1894 gdr. C. C. Petersen, Køng
1890—1897 garvermester P. Knudsen

1890—1898 sagfører O. Grønquist
1890—1900 købmand J. Carlsen
1890—1903 fhv. gdr. Rs. Larsen
1890—1906 konsul Stie T. Bruun
1894—1915 købmand F. Gres
1894—1914 købmand Jens Fugl
1897—1907 købmand V. Bjørn
1898—1926 sagfører J. J. Kofoed
1906—1911 mejeriejer H. I. Hansen
1906—1913 murermester C. Tarp
1906—1914 købmand Carl Meisner
1906—1916 gdr. P. Larsen, Ørslev
1906—1917 gdr. Hans Petersen, Sværdborg
1906—1932 sognefoged Hans Jørgensen, Kalvehave
1906—1934 gdr. R. Pedersen, Vintersbølle
1906—1939 gdr. Rs. Rasmussen, Ornebjerg
1906—1942 gdr. P. Andersen, Køng
1907—1916 sagfører O. Grønquist
1909—1938 konsul L. Petersen
1912—1940 købmand N. Chr. Rasmussen
1914—1949 redaktør R. F. Andersen
1915—1923 overretssagfører K. Salicath
1916—1919 by- og birkefuldmægtig Johs. Ravn
1916—1950 sagfører Chr. Kjølner
1916—1951 gdr. Jens P. Jensen, Skallerup
1916—1956 sognepræst Monrad Frantzen, Ø. Egesborg
1916—1957 gdr. Hans Hansen, Lundby
1916— gdr. Harald Larsen, Ørslev
1917—1923 godsejer Erhard Frederiksen, Ørnehøj
1919—1947 kobbersmedemester Th. Feldthausen
1923—1931 mejeriejer G. Møller
1923—1943 gdr. Otto Petersen, Sværdborg
1931—1943 boghandler Fr. Thune
1932—1947 gdr. Jens P. Hansen, Viemose
1939—1957 kantor C. Wissing
1941—1952 købmand Chr. Andersen
1942—1957 gdr. H. R. Hansen, Sallerup
1944—1951 gdr. Jens Olsen, Kastrup

1944—1960	gdr. Niels Pedersen, Vintersbølle
1944—	gdr. Gunnar Christensen, Sværdborg
1944—	kreditforeningsrepræsentant B. Gregersen
1948—	autoforhandler C. Bagger
1948—1952	forpagter Nymann Jørgensen, Langebækgård
1950—	fabrikant Aage Clausen
1950—	direktør C. F. Cronval
1951—	gdr. Johs. Andersen, Udby
1952—1961	gdr. H. A. Nielsen, Kastrup
1952—	pclst. Johs. Rasmussen, Kalvehave
1952—	urmager og guldsmed A. Sandbirk
1957—	gdr. sognerådsformand Johs. Hansen, Lundby
1957—	konsulent Hans Chr. Pedersen
1957—	gdr. Jørgen Hansen, Sallerup
1958—	gdr. sognefoged Egon Johannessen, Skovhuse
1961—	forvalter K. C. Jensen, Oregård
1961—	gdr. Aksel Andersen, Bakkebølle

Aktiekapitalen

var fra 1890 50.000 kr., fra 1904 100.000 kr., fra 1906 250.000 kr., fra 1915 500.000 kr., fra 1918 1.000.000 kr. (heraf tegnedes de 250.000 kr. dog først i 1920), fra 1943 600.000 kr. og fra 1965 1.200.000 kr. Pr. 1. jan. 1965 er bankens reserver 2.021.355,69 kr.

Banklokaler og filialer:

Fra 1890 havde banken lokale i en sidebygning til ejendommen Algade 71. Fra 1902 har banken virket i sin nuværende ejendom Algade 52, der gennem årene har gennemgået forskellige moderniseringer, ligesom der er indrettet stort boksanlæg og frokoststue i kælderetagen, et boksanlæg i selve ekspeditionslokalet, døgnboks, direktørkontor, samt mødelokale. Sit nuværende udseende fik banken ved den store ombygning i 1955, hvor samtidig bankens navnetræk blev opsat i neonlys på bygningens facade.

I 1939 oprettedes filialer i Kalvehave og Viemose. Filialen i Kalvehave blev oprettet i den daværende jernbanestation, men er senere flyttet til fisker Ole Hansens ejendom, hvor den nu findes. Filialen i Viemose har lokale hos snedkermester Aksel Rasmussen. Pclst. Johs. Rasmussen, Kalvehave, er bestyrer af begge filialer.

Repræsentant-skabet

Gdr. Harald Larsen

Autoforhdl. C. Bagger

Gdr. Gunnar Christensen

Fabrikant Aage Clausen

Kreditforeningsrepræsentant B. Gregersen

Gdr. Aksel Andersen

Gdr. Johs.Andersen

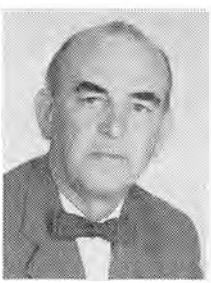

Direktør C. F. Cronvall

Gdr. Johannes Hansen

Gdr. Jørgen Hansen

Forvalter K. C. Jensen

Gdr. Egon Johannessen

Konsulent Hans Chr. Pedersen

Pcl. Johannes Rasmussen

Guldsmed A. Sandbirk

Harald Larsen
formand

B. Gregersen
næstformand

Bankens nuværende bestyrelse og repræsentantskab:

Gdr. Harald Larsen, Ørslev, formand for bestyrelsen
Kreditforeningsrepræsentant B. Gregersen, næstformand
Autoforhandler C. Bagger, bestyrelsesmedlem
Fabrikant Aage Clausen, bestyrelsesmedlem
Gdr. Gunnar Christensen, Sværdborg, bestyrelsesmedlem

Repræsentantskabet består foruden de ovennævnte af:
Direktør C. F. Cronval
Gdr. Johs. Andersen, Udby
Pclst. Johs. Rasmussen, Kalvehave
Urmager og guldsmed A. Sandbirk
Gdr. sognerådsformand Johs. Hansen, Lundby
Konsulent Hans Chr. Pedersen
Gdr. Jørg. Hansen, Sallerup
Gdr. sognefoged Egon Johannessen, Skovhuse
Forvalter K. C. Jensen, Oregård
Gdr. Aksel Andersen, Bakkebølle

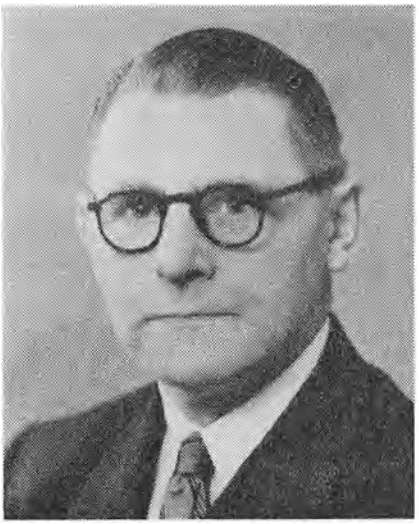

C. Bagger

Gunnar Christensen

Aage Clausen

Direktør og personale

Bankens personale ved jubilæet:

Bogholder Aksel H. Jensen
Kasserer frk. Ella T. S. Bredal Nielsen (der har størst anciennitet, idet hun blev ansat i 1920 og fra 1926 som kasserer)
Fuldmægtig Henning Larsen
Fuldmægtig Mogens Møller
Fuldmægtig Hans Chr. Brinkløv Mortensen
Assistent Thyge Poulsen
Assistent frk. Inga Breitenstein
Assistent fru Inge-Lise Kristensen
Elev Anette Jørgensen
Elev Bo Nielsen
Elev frk. Inge-Lise Larsen
Elev Sv. Rønne
Elev frk. Bente Jørgensen
Kontorist fru Britta Larsen
Bankbud Sv. Aa. Mortensen

Bankens revision:

Revisions- og Forvaltnings-Institutet A/S, København
Statsautoriseret revisor P. J. Aarup, København

På falderebet

Som afslutning på dette jubilæumsskrift vil vi bringe nogle mindeord og en lille buket af små historier med tilknytning til banken.

Den, der vil påstå, at der bestod et venskabeligt forhold mellem bankens første leder, prokurator *C. Petersen,* og dens bogholder, sagfører *Grønquist,* omgås meget letsindigt med sandheden. De to herrer kunne rent ud sagt ikke fordrage hinanden, og ved forskellige lejligheder kom det til dramatiske optrin med de to advokater som hovedagerende. Det skete f. eks. ved en tvangsauktion i Ørslev, hvor prokurator Petersen, der på det tidspunkt var fratrådt som bankleder, repræsenterede den gårdejer, hvis ejendom var sat til tvangsauktion, mens Grønquist repræsenterede banken som ufyldestgjort panthaver. Der udspandt sig ved denne lejlighed en ordduel mellem de to herrer, og det tør svagt antydes, at man havde lagt diplomatiet på hylden, eller som det hedder: naturen gik over optugtelsen. Grønquist følte sig i den grad ærekrænket, at han indgav politianmeldelse på prokuratoren. I dag ville en sådan sag blive henvist til privat søgsmål ved civilretten, men dengang befattede politiet sig åbenbart med sligt, for dagspressen kan meddele, at Vordingborg købstads politiret har afsagt dom i sagen, hvorefter de af de to herrer fremsatte udtalelser erklæres for døde og magtesløse at være, og samtidig ikendes hver af parterne en bøde på 40 kr. til statskassen.

Så var man lige vidt, og stridighederne fortsattes da også, når lejlighed gaves.

Bankens første direktør *Emil Meisner* var en markant skikkelse. Han var dygtig og energisk, men han var ikke uvidende om sin egen betydning for banken. Han kunne som Ludvig den 14. med en lille omskrivning sige ikke

„staten, det er mig", men „banken, det er mig". Der er ingen tvivl om, at han var en gevinst for banken, men med årene var han blevet lidt tunghør, så han talte ikke, han råbte, hvad der jo ikke altid var lige behageligt for omgivelserne, men han har jo nok gerne selv villet høre, hvad han fik sagt. Det skete på kontoret, der dengang ikke var så godt isoleret fra ekspeditionslokalet som i dag, at direktøren følte trang til at betro en besøgende en hemmelighed. Da han sluttede med ordene: *„De og jeg er de eneste, der kender noget til denne historie"*, smilede bankpersonalet og de kunder, der befandt sig i ekspeditionen, højlydt, for de havde selvfølgelig kunnet høre hvert et ord, der var blevet sagt.

En håndværksmester, som var almindelig afholdt for sit aldrig svigtende gode humør og sin morsomme væremåde, søgte bankdirektøren på hans kontor. Ja, han ville da gerne have en veksel på 400 kr. *„Det kan De godt få"*, svarede direktøren, *„men det kommer jo rigtignok meget an på, om ham, der skriver bag på, er god nok". „Det er han"*, svarede håndværksmesteren. *„Hvem er det da?"* spurgte direktøren. *„Det er Dem"*, replicerede håndværksmesteren, idet han, som han havde for skik, pegede med fingeren på bankdirektøren, der resigneret, mens han prentede sit navn bag på vekslen, sagde: *„Ja, han er god nok"*.

Bankdirektør Meisner og hans efterfølger *Th. Kjeldsteen* havde det tilfælles, at de var dygtige endog meget dygtige bankmænd, men dermed holdt ligheden også op. Mens Emil Meisner var den dominerende type, der godt kunne handle på egen hånd, og som tillige var den fødte selskabsmand, der ikke gik af vejen for et lille muntert lag, var hans efterfølger den typiske modsætning. Th. Kjeldsteen var en meget beskeden mand, ja, det kunne grænse til det selvudslettende, men dog var han en mand, der havde sine meninger og sine meningers mod. Han gik ikke på akkord, og han var parlamentariker om en hals og overskred aldrig sin kompetence, så bankledelsen følte sig tryg med Kjeldsteen som navigatør på skuden. Selskabsmenneske var han ikke, og han gik sikkert kun til de selskaber, hvor han var nødt til at gå. Hans to store livsinteresser var banken og hjem og familie. Rent privat var han et hyggemenneske, altid forekommende og hjælpsom, og han var den ideelle nabo, som det sikkert ville have været svært for ikke at sige umuligt at komme i klammeri med. De 30 år, som det blev forundt Th. Kjeldsteen at være direktør for Banken for Vordingborg og Omegn, har sammen med et harmonisk familieliv givet ham en rig og lykkelig tilværelse. Om dagen var han fuldt optaget af sin gerning i banken, hvor han fulgte alt til mindste detaille, og om aftenen og søndagen hyggede han sig i sit smukke hjem på H. I. Hansensvej, hvor det var en af hans kæreste sysler

at pusle om den smukke have, som han i lykkelig harmoni havde fremelsket sammen med sin hustru, der skulle gå altfor tidligt bort. Han efterlader sig en søn, som er fulgt i faderens fodspor, idet også han har valgt bankvejen.

Da bankdirektør Th. Kjeldsteen i 1954 på grund af alder trak sig tilbage fra direktørposten i banken, havde bankens ledelse intet besvær med at finde hans afløser. Bankens bogholder *Henning Nielsen* havde ved sin hele færd i den grad vundet ledelsens tillid og agtelse, at han, uden at pladsen overhovedet blev opslået ledig, blev tilbudt direktørstolen. Har vi i forrige afsnit fremhævet den forskel, der var på bankens første direktør Emil Meisner og hans afløser Th. Kjeldsteen, kan vi her tale om den forbavsende lighed, der var på direktør Kjeldsteen og hans afløser den nuværende direktør. Alle de gode egenskaber, vi i det forrige afsnit har tillagt direktør Kjeldsteen, kan vi med den bedste samvittighed også godskrive Henning Nielsen, så man forstår, at bankens ledelse aldrig har haft grund til at fortryde sit valg. Man må vel snarere sige tværtimod, for bankledelsen er klar over, at den daglige ledelse ikke kunne være i bedre hænder, end den er i dag. Og så ikke flere roser til bankdirektør Henning Nielsen ved denne lejlighed, for ham venter der en lang række af gode arbejdsår i bankens tjeneste — og held og lykke med dem.

Ved en af de hyggelige generalforsamlinger på hotel Valdemar følte en af deltagerne i spisningen trang til at sige nogle smukke ord om kvinden, og han sluttede sin sikkert velmente tale med at adressere en skål til bankens dengang eneste kvindelige funktionær. Det skete med ordene *„og Dem vil jeg takke for de mange år, De har siddet i banken og taget mod vores indskud og udskud"*. Ved en anden bankspisning var der en aktionær, der også talte for den kvindelige funktionær, og sluttede med at udbringe en skål for damen, idet han sagde: *„Ja, den dame, der sidder dernede ved bordenden, kender jeg jo altså ikke, men skålen gælder selvfølgelig også hende"*. Herefter skålede han ned mod det hjørne af bordet, hvor pressefolkene havde taget plads, og den ene af dem havde et pragtfuldt lokket hår, der, når han lænede sig frem, faldt i en smuk bølge ned over panden. Han var absolut ikke „beatles-klippet", men tværtimod yderst soigneret. Han tog den udbragte skål til sig uden at lade sig mærke med noget, og senere blev han, hvor meget han så end kunne forveksles med en dame, landets høje forsvarsminister.

Til slut en lille historie, der kun angår banken for så vidt som dens hovedpersoner alle var kunder i banken og to af dem var endda i bankens ledelse. Det er mange år siden, at 7 af byens købmænd begav sig til København, hvor de skulle til kongres. Denne trak ud, så det blev nødvendigt at overnatte for at få det hele med. Man fandt da også et hotel, og da portieren bad de herrer om

at opgive deres navne, svarede den første *Hjorth,* den anden *Bjørn,* den tredie *Fugl,* og portieren kikkede lidt, men det blev værre, da den fjerde sagde *Swane* og den femte *Ravn.* Rent galt blev det, da de to sidste navngav sig som *Skov* og *Gres.* Det tog sin tid at overbevise portieren om, at der ikke blev lavet grin med ham, og så kunne den vordingborgske navn-flora og fauna få en højst tiltrængt nattesøvn.

SIGILLVM CIVITATIS NORDINGIÆ